

Slikovnica "Togo"

Crnković, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:772511>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LEA CRNKOVIĆ

SLIKOVNICA „TOGO „

Završni rad

Pula, rujna, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LEA CRNKOVIĆ

SLIKOVNICA "TOGO"

Završni rad

JMBAG: 0112058639, izvanredni student

Studijski smjer: Preddiplomski sveučilišni studij Ranog predškolskog odgoja i obrazovanja

Predmet: Likovno stvaralaštvo – grafika

Znanstveno područje: umjetničko

Znanstveno polje: likovna umjetnost

Znanstvena grana: likovna pedagogija

Mentor: izv.prof. art. dr.phil. Aleksandra Rotar

Pula, rujan, 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidatice za prvostupnicu _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Zahvala

Odrasla sam okružena jakim ženama koje su imale jaki utjecaj na mene. Neke su moja obitelj, neke su bile dio mog obrazovanja, a neke su moje bliske prijateljice. Hvala vam što ste uvijek na ovaj ili onaj način za mene bile ili ste još tu. Hvala mama prvo tebi, noni i seki, pa Doris, Maji, Gabrieli, Emi, Nikolini, Dunji, Ivoni i Ireni.

Htjela bih se zahvaliti svojim profesorima što su mi tijekom prošle tri godine nesebično prenijeli znanje i omogućili da ovo poglavlje obrazovanja i života privedem kraju. Također, željela bih se zahvaliti mentorici Aleksandri Rotar što je bila strpljiva, puna razumijevanja i korisnih savjeta tijekom pisanja završnog rada. Zatim se moram zahvaliti mojim roditeljima i sestri što su bili podrška i prihvatili moju ideju da još jednom upišem fakultet i bili najveća podrška koju sam imala. Moram se zahvaliti i noni što je baš moja nona, i što ona i nono nikad nisu sumnjali u mene. Njemu želim reći da planiram upisati još dvije godine i da će još neko vrijeme vikend biti zauzet za studiranje, hvala što to razumiješ. Želim zahvaliti i mojim prijateljima koji su me s puno podrške, ali i šale pitali: "Dokle i koliko dugo još misliš studirati?" samo ih želim obavijestiti da je i tome još malo kraj.

Daleko najveću zahvalu koju ću nositi i osjetiti tijekom cijelog života, bez koje ništa ne bi bilo isto, dajem svojoj logopetkinji, bez koje sve ovo ne bi bilo moguće, onoj koja me naučila čitati i pisati, i koja me naučila da je sve moguće ako vjeruješ te da je disleksija samo igra riječi. Biserka, HVALA VAM DO NEBA I NAZAD. Također se moram zahvaliti mojoj profesorici Jasni Buketi koja će mi tijekom cijelog života biti posebno jasna jer me naučila kako s razumijevanjem čitati i zavoljeti čitanje.

Hvala Vam VI dobri ljudi!

Sadržaj

1. UVOD	1
2. SVLADAVANJE VJEŠTINE ČITANJA POČINJE OD TRENUTKA DJETETOVA ROĐENJA	2
2.1. Zašto čitati maloj djeci?	2
3. ŠTO JE TO SLIKOVNICA?	4
3.1. Karakteristike dobre slikovnice	5
3.2. Primjer kvalitetne slikovnice	8
4. FUNKCIJE SLIKOVNICE	9
5. KUTIĆ SLIKOVNICA	10
5.1. Uređenje kutića slikovnica	10
6. KOME JE SLIKOVNICA „TOGO“ NAMIJENJENA?	12
7. KAKO JE NASTALA SLIKOVNICA?	13
8. TKO SU TOGO I API ?	15
8.1. Tko je Togo?	15
8.2. Tko je Api?	16
8.3. Kako je Togo dobio ime?	17
8.4. Kako je Api dobila ime?	18
9. MATERIJAL ZA IZRADU SLIKOVNICE	19
9.1. Kako su nastali likovi?	20
9.2. Odabir dimenzija papira za izradu slikovnice	20
9.3. Nepostojeći volumen	21
10. BOJA	22
11. DISLEKSIJA	24
11.1. Kako disleksija?	24
11.2. Font za disleksičare	27
12. PRIČA ZA SLIKOVNICU	29
13. PROCES NASTANKA SLIKOVNICE	32
13.1. Princip postavljanja i micanja teksta	33
14. SLIKOVNICA „TOGO“	35
15. ZAKLJUČAK	44
LITERATURA :	45
SAŽETAK	48
SUMMARY	49

1. UVOD

Slikovnica je prva prava „knjiga“ koju dijete upoznaje i vizualno upija, ona je preduvjet za razvoj pismenosti i ljubavi prema pisanoj riječi. Odrasli prenose ljubav prema čitanju na dijete već od njegovog rođenja, stvarajući temelje za razvoj rane pismenosti. Kroz slikovnicu dijete uči prve riječi, razvija maštu, koncentraciju, te svijest o sebi i svijetu oko sebe. Slikovnica, kao knjiga koja se uglavnom sastoji od slika, ilustracija ili crteža, prvenstveno je namijenjena djeci, dok je tekst sekundaran. Slike, crteži, fotografije ili ilustracije dominiraju sadržajem te oblikuju karakter svake slikovnice. Ona potiče dijete na istraživanje, uočavanje detalja, te omogućuje da kroz slike, dijete samostalno ispriča i/ili prepriča priču. Kada dijete naraste i nauči čitati, tekst postaje primaran, a slika sekundarna pa se fokus prebacuje na tekstualni sadržaj slikovnice.

U ovom radu navedena je i objašnjena namjera stvaranja vlastitog autorskog djela - didaktičke slikovnice „Togo“, koja je prvenstveno namijenjena djeci s disleksijom, ali i svojoj djeci. Slikovnica „Togo“ osmišljena je kao didaktičko sredstvo koje pomaže u radu odgajateljicama/odgajateljima, učiteljicama/učiteljima, te predstavlja alat za kvalitetan rad u dječjim vrtićima i školama. Na poseban način, slikovnica je prilagođena djeci s disleksijom, uz pažljivo oblikovanje slova i sadržaja, kako bi se olakšale poteškoće s kojima se ova djeca susreću. Cilj ovog autorskog djela je potaknuti ljubav prema čitanju i istraživanju, dok istovremeno služi kao podrška odgojno-obrazovnom procesu.

2. SVLADAVANJE VJEŠTINE ČITANJA POČINJE OD TRENUTKA DJETETOVA ROĐENJA

Razvoj svih vrsta pismenosti usko je vezan s kontinuiranim učenjem kroz život, što doprinosi boljem uspjehu u obrazovanju i na radnom mjestu te omogućuje kvalitetnije sudjelovanje u zajednici. Tijekom povijesti, pojam pismenosti evoluirao je, obuhvaćajući sve širi spektar znanja i vještina.

Tradicionalna definicija pismenosti, koja se odnosila na sposobnost potpisivanja, postupno je zamijenjena vještinama poput čitanja, pisanja i računanja. Kasnije su definiciji pismenosti pridodane i vještine slušanja, promatranja, govora i crtanja. Razvoj znanosti i tehnologije te informacijska eksplozija utjecali su na proširenje pojma pismenosti, uvodeći različite vrste pismenosti, ovisno o mediju. Ipak, osnovna vještina svih oblika pismenosti ostala je čitanje.

Iako se škole obično smatraju primarnim mjestom gdje započinje podučavanje čitanja i pisanja, razvoj tih vještina počinje od rođenja djeteta, kroz predčitačke aktivnosti, a ne tek s početkom školovanja. Zato je ključna suradnja obitelji, odgojno-obrazovnih institucija i volontera u poticanju djece da razviju interes za čitanje iz užitka. U tom procesu knjižnice imaju nezamjenjivu ulogu (Čunković i Stopnik, 2015).

2.1. Zašto čitati maloj djeci?

Jezik ima ključnu ulogu u svakodnevnoj komunikaciji i izražavanju misli. Djeca od najranije dobi uče promatrajući i oponašajući, a roditelji, koji su s njima od samog rođenja, igraju presudnu ulogu u tom procesu. Kroz slušanje i čitanje, djeca usvajaju nove riječi, spontano uče kako se formiraju rečenice, razvijaju priče, te stječu sposobnost praćenja narativa i koncentracije tijekom različitih vremenskih intervala. Roditelji mogu stvoriti poticajno obiteljsko okruženje koje je ključno za uspješno usvajanje rane i obiteljske pismenosti. Čitanje djetetu ne bi trebalo prestati s njegovim polaskom u školu ili savladavanjem vještine čitanja. Djeca koja odrastaju u okruženju koje potiče čitanje i oponašaju članove obitelji razvijaju ljubav prema čitanju. Osim toga, čitanje djeci ne samo da potiče emocionalnu povezanost između roditelja i djeteta, već osigurava i kvalitetno vrijeme provedeno zajedno (Čunković i Stopnik, 2015).

Rana pismenost, odnosno sve ono što djeca nauče o čitanju i pisanju prije nego što postanu samostalni čitatelji i pisci, direktno je povezana s njihovim kasnijim uspjehom u čitanju i učenju. Zbog toga je od samog rođenja potrebno razvijati predčitačke vještine koje uključuju fonološku osjetljivost, razumijevanje značenja riječi i komunikacijskih vještina, prepoznavanje slova, razumijevanje pisanog teksta i motivaciju za čitanje.

Roditelji i odgajatelji, kao oni koji provode najviše vremena s djetetom od rođenja, najbolje su pozicionirani za poticanje djetetove radoznalosti prema čitanju. U ranim godinama djetetova života, bitno je da roditelji redovito čitaju svojoj djeci, razgovaraju o slikovnicama, pjevaju pjesmice i brojalice te prate razvoj jezika u skladu s djetetovom dobi. Čitanje naglas ubrzava razvoj djetetovog rječnika, potiče maštu i razvija sposobnost razumijevanja, a ova jednostavna aktivnost roditelja može značajno doprinijeti kognitivnom razvoju djeteta (Čunković i Stopnik, 2015).

3. ŠTO JE TO SLIKOVNICA?

Slikovnica predstavlja uvezenu iluziju djetinjstva, ispunjenu raznovrsnim pričama, formatima i oblicima, koje svako dijete i odrasla osoba doživljava na jedinstven i osobit način.

Slikovnice su knjige obogaćene ilustracijama koje vizualno prenose priču, pružajući djeci prve književne doživljaje. Zbog njihove važnosti u ranom djetinjstvu, ključno je da su didaktički dobro osmišljene i prilagođene razvojnim potrebama djeteta (Škrbina, 2013).

Pojmovne slikovnice, namijenjene su djeci od šestog do osamnaestog mjeseca života, često su bez teksta te su usmjerene na predstavljanje i objašnjavanje predmeta kroz slike. Ove slikovnice moraju biti izrađene od sigurnih materijala, poput različitih tkanina, plastike ili kartona sa zaobljenim rubovima, kako bi bile sigurne za djecu. Njihov oblik može varirati, od urezanih figura do sklopivih formi poput "harmonike" ili "lepeze" (Stričević, 2006).

Za djecu od dvije godine prikladne su slikovnice koje sadrže kratke tekstove ili stihove uz slike, ali bez suvišnih detalja, kako bi se izbjeglo odvlačenje pažnje i moguće pogrešne interpretacije novih pojmova koje djeca uče. S razvojem djeteta, mijenjaju se i njegovi interesi (Stričević, 2006). Djeca u dobi od tri do četiri godine uživaju u složenijim slikovnicama koje obuhvaćaju teme o životinjama, okolnim događajima i ljudskom životu, s jednostavnim zapletima koji su im bliski. Takve slikovnice djeca prate uz pomoć odraslih, koji im čitaju tekst dok oni prate priču putem ilustracija (Crnković i Težak, 2002).

Za stariju predškolsku djecu tekst u slikovnicama postaje sve važniji, dok ilustracije gube svoju informativnu ulogu i prelaze u estetsku i doživljajnu dimenziju (Stričević, 2006). U ovoj dobi, djeca su izrazito znatiželjna, postavljaju mnoga pitanja vezana uz pročitano i često traže da im se iste priče čitaju više puta kako bi bolje razumjeli tekst.

Slikovnice se trebaju prilagođavati djetetovom razvoju, u skladu s promjenama u njegovim znanjima, sposobnostima i interesima (Škrbina, 2013).

3.1. Karakteristike dobre slikovnice

Prema Stričević (2006.), karakteristike dobre slikovnice procjenjuju se prema pedagoškim i estetskim kriterijima, a ključni faktori uključuju tekst, ilustraciju, opremu i njihovu međusobnu usklađenost. Tekst u slikovnici treba biti zanimljiv, smislen, pisan jasnim i pravilnim jezikom, prilagođen djetetovoj razini razumijevanja, kako bi uspješno prenio poruku. Ilustracije, s druge strane, trebaju biti estetski vrijedne, skladnih boja, te realne kada je potrebno pojasniti pojmove; dok u trenucima kada je potrebno obogatiti doživljaj, mogu biti i maštovite. Također, od izuzetne je važnosti i sadržajna poruka koju slikovnica prenosi djetetu, jer ona oblikuje djetetov pogled na svijet i razumijevanje istog.

Primjeri nagrađivanih slikovnica za ilustraciju Hrvatskih i stranih autora:

Primjer 1.

Autor: Zoran Pongrašić

Djelo: „Pas iz kartonske kutije“

O djelu: Slikovnica progovara o predrasudama, što pripada bogatima, a što siromašnim ljudima. Autor slikovnice višestruko je nagrađivan.

Ilustrator: Maja Biondić

Nagrade: Grigor Vitez za ilustraciju 2023.godine

Primjer 1. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratorice M. Biondić, autora Z. Pongrašića (privatna fotografija)

Primjer 2.

Autor: Ana Salopek

Djelo: „Čuvarica stabla“

O djelu: Slikovnica problematizira raskid veze s prirodom, bez teksta, samo ilustracije; silent book/tiha knjiga

Ilustrator: Ana Salopek

Nagrade: Grigor Vitez za ilustraciju 2023.godine

Primjer 2. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratorice i autorice A. Salopek (privatna fotografija)

Primjer 3.

Autor: Mariajo Ilustrajo pravim imenom Mariajosé Gajate Molina

Djelo: „Poplava“

O djelu: Slikovnica govori o strahu s kojim se susrećemo kada naiđemo na neki problem.

Ilustrator: Mariajo Ilustrajo

Nagrade: „New Talent Overall Winner„ na dodjeli World Illustration Awards 2020.

godine

Primjer 3. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratora i autora M. Ilustrajoa (privatna fotografija)

Primjer 4.

Autor: Grigor Vitez

Djelo: „Kako živi Antuntun“

O djelu: Slikovnica je nastala po istoimenoj pjesmi Grigora Viteza u kojoj se obrađuje tema neobičnih svakodnevnih zadataka, koji se odrađuju na neobičan i šašav način.

Ilustrator: Tomislav Torjanac

Nagrada: „Grigor Vitez“ i „Lice knjige“ za ilustraciju te knjižnu nagradu „Kiklop“

Primjer 4. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratora T. Torjanca, autora G. Viteza (<http://www.torjanac.com/Content/Antuntun/> 9.7.2024.)

Primjer 5.

Autor: Rachel Bright

Djelo: „Koala koja može sve“

O djelu: Slikovnica govori o koali koja ne voli promjene te načinu na koji je promjena ušla u njeni život.

Ilustrator: Jim Fielde

Nagrade: Evening Standard Oscar i Sainsbury Picture Book za 2017. godinu.

Primjer 5. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratora J. Fieldea, autorice R. Bright (privatna fotografija)

3.2. Primjer kvalitetne slikovnice

Osim sadržajnih karakteristika, važna su i vanjska obilježja slikovnice. Dobra slikovnica treba biti izdržljiva, bez oštih rubova, izrađena od otpornog i neotrovnog materijala, te pisana jasno s velikim slovima kako bi bila lako čitljiva i percipirana. Za djecu mlađu od tri godine, slikovnice bi trebale imati dimenzije od 15x20 cm ili 20x20 cm, s prikazom jednog predmeta jednostavnog i jasnog oblika, obojenog primarnim bojama. Kako dijete odrasta, već oko pete godine života, uživat će u slikovnicama koje nude bogat sadržaj s mnoštvom elemenata i složenijim međusobnim odnosima likova u akciji (Stričević, 2006).

Primjer 6. Primjeri kvalitetne slikovnice (privatna fotografija)

4. FUNKCIJE SLIKOVNICE

Slikovnica u ranom djetinjstvu ima značajan utjecaj na djetetov rast i razvoj, služeći kao sredstvo komunikacije i odgoja. Neke od funkcija slikovnice uključuju:

1. **Informacijsko-odgojna funkcija:** Ova funkcija omogućuje djetetu da dobije odgovore na mnoga pitanja koja postavlja sebi ili roditeljima, ali i na probleme kojih možda još nije ni svjesno. Kroz slikovnice, dijete postepeno uči da su knjige izvor znanja iz kojih može crpiti informacije. Također, razvija sposobnosti sinteze, analize i apstrakcije.
2. **Spoznajna funkcija:** Slikovnica pomaže djetetu da provjeri svoja saznanja i razumijevanje stvari, odnosa i pojava. Na taj način dijete stječe sigurnost da su njegova znanja i stavovi ispravni, čime se potvrđuju njegova iskustva i spoznaje.
3. **Iskustvena funkcija:** U prošlosti su djeca sudjelovala u proizvodnim procesima u obrtničkim ili poljoprivrednim sredinama, što je bilo dijelom njihovog svakodnevnog života. Danas, posebno u urbanim sredinama, djeca nemaju priliku doživjeti te aspekte života. Slikovnica može poslužiti kao most između generacija, potičući razgovore i razmjenu iskustava između roditelja i djece.
4. **Estetska funkcija:** Slikovnica razvija kod djeteta osjećaj za harmoniju, ljepotu i unutarnji mir. Utječe na djetetovu inteligenciju i emocije, potičući ga da s entuzijazmom pristupi lijepo dizajniranoj knjizi. Estetska privlačnost slikovnice često je ključan faktor u djetetovom interesu za knjige, oblikujući njegov ukus.
5. **Zabavna funkcija:** Slikovnica treba biti izvor zabave i igre za dijete. Vrijeme provedeno uz knjigu ne bi smjelo biti doživljeno kao obaveza ili dresura, već kao ugodno iskustvo. Ova lakoća u pristupu knjigama ključna je za razvoj pozitivnog odnosa prema čitanju, omogućujući djetetu da kroz zabavu nesvjesno usvaja nova znanja (Čičko, H. 2000).

5. KUTIĆ SLIKOVNICA

Svaka soba dnevnog boravka trebala bi posjedovati kutić slikovnica, taj kutić je mjesto okupljanja djece i odgojitelja. Mjesto gdje djeca mogu pričati, prepričavati, listati i birati slikovnice i teme za razgovor. Slikovnice trebaju bit raznolike i pokrivati različite dječje interese i buditi želju za igrom te govornim istraživanjem.

Kutić slikovnica omogućuje organiziranje različitih aktivnosti poput:

- Slobodnog razgledavanja izloženih slikovnica
- Listanja
- Čitanja
- Upoznavanja novih bajki, priča, pripovijetki, brojalica i basni
- Izmišljanje novih priča

Prilikom formiranja kutića slikovnica treba obratiti pažnju na odabrane slikovnice i njihovu tematiku, te uzrast kojemu su te slikovnice namijenjene. Svaki kutić slikovnica trebao bi posjedovati različite vrste slikovnica tematski i stilski te bi ih trebalo periodično mijenjati obzirom na temu koja se obrađuje s odgojnom grupom. Sve slikovnice koje se nalaze u centru slikovnice trebaju zadovoljavati osnovne estetske i pedagoške standarde te likovno moraju biti visoko umjetnička djela.

5.1. Uređenje kutića slikovnica

Kutić slikovnica trebao bi se nalaziti u tihom dijelu sobe, ali da je uvijek moguće da djeca kroz njega fluktuiraju i nesmetano prolaze, zaustavljaju se i možda igraju nakon što su prolistali slikovnicu. Prostor bi trebao biti dobro osvijetljen, ugodan i nalaziti se blizu prozora kako bi djeca imala konstantnu dnevnu svjetlost. Također kutić bi trebao sadržavati zidnu policu ili ormarić, stolice ili klupe, a najbolje bi bilo da ima jastuke od spužve, taburee, prostirke ili strunjače. Također, kutić slikovnica treba sadržavati i tepih, kazetofon i paravan s lutkama na kojem bi djeca mogla prikazivati dijelove ispričane ili pročitane priče. Bitno je da se djeca u kutiću slikovnica osjećaju

ugodno i sigurno kako bi imali osjećaj spontane igre. Tako uređen prostor buditi će želju za komuniciranjem i bližim upoznavanjem sa sadržajem same slikovnice.

6. KOME JE SLIKOVNICA „TOGO“ NAMIJENJENA?

Slikovnica „Togo“ zamišljena je kao slika priča i slikovnica u jednom. Kartice teksta prilikom prvog otvaranja slikovnice nalaze se na zadnjim koricama slikovnice u kuverti numerirane kao i stranice slikovnice.

Djeca koja još nisu svladala vještinu čitanja, listajući slikovnicu/sliku priču mogu samostalno izmišljati priču te pričati ono što osjećaju i što smatraju da je Togo doživio. Tako šire svoju maštu, vokabular, ali i osnažuju sebe kao individuu.

Ako na ovu slikovnicu gledamo isključivo kao na slikovnicu, onda čitatelj uzima slikovnicu u ruku, numerički postavlja tekst na odgovarajuća mjesta i na taj način oživljava priču koju je autor osmislio. Također, čitatelj se ne mora uvijek držati autoričinog redoslijeda slaganja kartica teksta pa tako može kreirati novu dinamiku pričanja priče i s djecom odlučivati što će Togo činiti. Djeca mogu odlučivati koju će karticu teksta čitati na kojoj stranici.

Slikovnica je namijenjena djeci od godine i pol dana do desete godine života. U početku može služiti isključivo kao slika priča koju će dijete listati i gdje će pažnju isključivo usmjeriti ka živopisnim, šarenim bojama i/ili prepoznavanju osoba i životinja na ilustracijama. Djetetovim odrastanjem i savladavanjem vještine čitanja, ono samo odabire kako će interpretirati slikovnicu.

Slikovnica je namijenjena svojoj djeci koja žele imati kućnog ljubimca kako bi im se na šaljiv i poučan način objasnilo da su kućni ljubimci velika ljubav, ali i odgovornost i obaveza. Kućni ljubimci ponekad znaju biti vrcasti i nestašni te za njih treba puno odgovornosti, vremena i brige.

Primjenjivost ove slikovnice je širokog raspona u radu sa svom djecom u dječjem vrtiću. Prvenstveno, ona razvija altruizam i empatiju prema djeci sa disleksijom te roditelje od najranije dobi educira o disleksiji i kako se može uspješno raditi s djecom s disleksijom. Slikovnica se može koristiti i u neposrednom radu s djecom s disleksijom. Slikovnica „Togo“ trebala bi biti korisna za njihovo napredovanje i funkcioniranje u društvu sadašnjosti i budućnosti te pokazatelj da je uz trud sve moguće i dostižno.

7. KAKO JE NASTALA SLIKOVNICA?

Nikad nisam voljela čitati, uvijek mi je to bilo teško. Nešto što je svima prirodno, meni je bilo teško i dugo vremena nejasno. Oduvijek sam voljela ilustracije i listanje slikovnica. Otvoriš slikovnicu i prvo što vidiš su šarene ilustracije, a tek onda tekst. Uvijek sam voljela interpretirati ilustraciju na svoj način.

Odluka da ću raditi slikovnicu za završni rad sazrela je već tijekom samog početka studiranja. Znala sam da moj završni rad mora pokazati moju kreativnost, da me mora ispuniti i da tijekom cijeloga procesa izrade mora biti zanimljiv meni samoj. Morala sam sama sebi dokazati da ja to mogu. Inspiraciju za pisanje priče našla sam u svojoj okolini.

Tekst tj. priča nastala je spontano u mojoj glavi tijekom šetnje s Togom. Togo je moj pas. Svakoga se dana šetamo sličnom rutom i uvijek nosimo barem jednu lopticu sa sobom u šetnju. Neke smo izgubili putem, neke je on uništio, neke izgubljene smo ponovo pronašli, ali priča o njima nastala je spontano. Cijelo moje odrastanje provela sam sa psima, ponekad je u stanu bio samo jedan, a ponekad dva ili tri psa. Uz njih sam naučila što je to obaveza, odgovornosti, briga, pažnja, ljubav.

Moji roditelji su 1999. godine, kad sam imala nepunih pet godina, kupili našeg prvog psa. Tata je pomorac i na jednom od svojih nebrojenih ugovora u pauzi od posla u Belgiji ugledao je Bernske planinske pse. Vratio se kući i rekao majci da je našao psa u kojeg se zaljubio te da će postati vlasnik jednoga. Mama se isprva protivila jer je smatrala da pas ne treba biti u stanu. Nekoliko mjeseci kasnije u našu obitelj „uselila“ se Tera. Već nekoliko godina kasnije Abba, pa Pupi, Hypo i na kraju Api. To su veliki radni psi, jake građe, u tri boje, a tako blagog i mirnog karaktera.

Prijatelji iz djetinjstva uvijek su se čudili kako me svi ti psi slušaju i kako je moguće da ih baš toliko volimo. Sa svakim psom ostvariš drugačiji kontakt, ali ti svaki preuzme srce na isti način. Api je za nas i za mene bila posebna; ona je u našu obitelj došla posljednja. Poznanici su nazvali mamu na telefon i pitali je želi li udomiti ženku staru osamnaest mjeseci, pristala je, i za mene tu sve počinje na drugačiji način.

Api je u tipu pasmine po svim karakteristikama bila ista kao i svi psi koje smo imali prije, ali je ipak nešto bilo drugačije. Po prvi put sam postala zakonska vlasnica jednog od naših pasa. Sva odgovornost i briga pripala je meni i ja sam bila odgovorna za brigu, higijenu, medicinsku skrb, šetnju i nabavku hrane. Ona je postala moja i sve što su me roditelji naučili kroz djetinjstvo sada sam mogla primijeniti. Odrastale smo

zajedno, bila je dio mog života skoro trinaest godina. Šest mjeseci prije nego što sam je zbog teške bolesti eutanazirala, otišla sam po Toga. Znala sam da moram naći način, prije njezinog odlaska, da se nekako utješim kada dođe taj bolni trenutak. Togo je bio sve ono što do sada nismo nikada imali. Mali pas, druga vrsta, drugi karakter, drugi spol, ali isti osjećaj kao s Api. Znala sam da mora biti moj. Tako je i bilo. Api i Togo igrali su se do njezinog zadnjeg dana. Onog dana kada jednog pustiš jer moraš, a drugog stisneš još bliže srcu.

Slikovnica i ideja za slikovnicu nastala je iz ljubavi prema oba ta bića. Jednom, uz kojeg sam odrasla i shvatila koliko je uloga vlasnika psa velika odgovornost i ljubav, drugom, koji je pokazao da ta ljubav nikada ne nestaje; te iz potrebe da u budućnosti mogu svojoj djeci pokazati koliko psi čine život boljim, duhovitijim i ispunjenijim. Neka ostane kao trajni podsjetnik koliko sam puta potvrdila da ništa materijalno nije bitno, jer sve je u odnosima koji nas spajaju.

8. TKO SU TOGO I API ?

Ova slikovnica je autobiografska i prikazuje suživot mene kao autorice, mojeg partnera i naših tj. mojih kućnih ljubimaca i svih prepreka koje vlasnici pasa tijekom odrastanja i zajedničkog suživota sa svojim ljubimcima prolaze.

Togo i Api dio su jednog odrastanja, učenja o životu i onome što život nosi; sreću, veselje, ljubav, tugu, sjetu i bol. Podsjetnik su da je sve prolazno i promjenjivo te da uvijek trebamo trenutke koje imamo sačuvati.

Ova slikovnica je uspomena na ono što je Api bila i što je Togo danas.

8.1. Tko je Togo?

Togo je francuski buldog (French Bulldog), pasmina koja se, kao i svi molosi, vjerojatno razvila iz epirskih molosa u Epiru, a povezan je s rimskim epirskim molosima, engleskim buldogom, dogom (pleme Alana iz srednjeg vijeka) te malim molosima u Francuskoj. Francuski buldog, kakvog danas poznajemo, nastao je križanjem različitih pasmina koje su uzgajivači-entuzijasti iz popularnih pariških četvrti provodili tijekom 1880-ih godina.

Tijekom tog perioda, ovaj pas, koji je pripadao mesarima i kočijašima tržnice "les Halles" u Parizu, ubrzo je osvojio visoko društvo i svijet umjetnika zahvaljujući svojoj posebnosti u izgledu i karakteru. Njegova popularnost brzo se proširila.

Prvi zapisi o francuskom buldogu datiraju iz 1885. godine, dok je prvi standard pasmine objavljen 1898. godine, kada je i "Société Centrale Canine" u Francuskoj službeno priznala pasminu francuski buldog. Ovaj tipičan mali molos odlikuje se snažnom građom, kratkom i zdepastom građom, kratkom dlakom, prćastim (uzdignutim) nosom, uspravnim ušima i prirodno kratkim repom. Francuski buldog treba djelovati aktivno, inteligentno, izrazito mišićavo, s kompaktnom građom i snažnim kosturom. Nijedan dio psa ne bi smio biti pretjerano razvijen u odnosu na ostale dijelove tijela, kako bi se sačuvao sklad u izgledu i pokretima (Mataković, 2022a).

Primjer 7. Togo (privatne fotografija)

8.2. Tko je Api?

Bernski planinski pas je pasmina koja potječe iz Švicarskih predalpskih krajeva i središnjih područja oko Berna, gdje su njegovi preci bili farmerski psi za čuvanje, vuču tereta i tjeranje stoke. Izvorno je bio poznat kao "Dürnbächler," po zaseoku i gostionici Dürnbach u blizini Riggisberga, u kantonu Bern, gdje su ovi dugodlaki trobojni psi bili posebno brojni.

Od 1902. - 1907. godine, primjerci ove pasmine izlagani su na izložbama pasa. Godine 1907. godine, uzgajivači iz regije Burgdorf u Švicarskoj odlučili su promicati čisti uzgoj ove pasmine te su osnovali "Schweizerischer Dürnbach-Klub," čime su učvrstili karakteristične osobine pasmine. Na izložbi u Burgdorfu 1910. godine, gdje su mnogi farmeri iz okolice predstavili svoje Dürnbächler pse, bilo je izloženo čak 107 primjeraka. Nakon toga, pasmina je preimenovana u "Bernski planinski pas," po uzoru na druge pasmine švicarskih planinskih pasa.

Danas je Bernski planinski pas poznat i cijenjen diljem svijeta kao obiteljski pas, prepoznatljiv po svojoj dugoj trobojnoj dlaci i mirnom karakteru. Ovaj dugodlaki, trobojni, snažni i okretni radni pas veći je od prosjeka, s čvrsto građenim ekstremitetima i dobro uravnoteženom tjelesnom strukturom koja mu omogućuje prilagodljivost (Mataković, 2022b).

Primjer 8. Api (privatna fotografija)

8.3. Kako je Togo dobio ime?

Prije kupnje Toga odlučili smo da mu moramo odabrati ime. Iz iskustva smo znali da ono mora biti kratko, zvučno i da se mora sastojati od maksimalno dva zvučna sloga.

Odabir imena je uvijek zanimljiv proces. Togo je dobio ime sasvim slučajno. Mačak kojeg imamo zove se Kuba kao i Srednjoamerička država. Dogovor je bio da sad moramo naći još jednu državu u svijetu koja ima kratak naziv, zvučna je i pretpostavka je da će ju pas brzo upamtiti. Tražili smo i ništa nam se nije svidjelo. Slučajnim odlaskom u kino odlučili smo pogledati film koji je snimljen po istinitom događaju naziva „Togo“.

Radnja filma odvija se na Aljasci u mjestu „Nome“ gdje trener pasa za saonice dobije zadatak da na svojim saonicama prenese lijek za oboljele. Na čelo svojih saonica stavlja starog sibirskog haskija koji će predvoditi saonice i omogućiti uspješno prenošenje lijeka do oboljelih. Kroz film pratimo odrastanje Toga, njegov suživot u obitelji te njegov posao. Nakon što smo film pogledali znali smo da smo našli pravo ime za našeg psa.

Togo je jako sličan psu iz filma jer je neustrašiva duha i tvrdog karaktera. On je nestašan, zaigran, malen, ali hrabar i odlučan u naumu da svaka loptica koju dobije za par dana bude neupotrebljiva. Tako nekako je nastala moja priča o Togu.

8.4. Kako je Api dobila ime?

Api je u našu obitelj došla s imenom Atena, no s obzirom da je bila mlada, sa svega osamnaest mjeseci, smatrali smo da je još uvijek moguće brzo i jednostavno naučiti je na novo ime koje je nama bilo prihvatljivije i zvučnije za psa. Tako je Atena nakon nekoliko dana postala Api.

9. MATERIJAL ZA IZRADU SLIKOVNICE

Nakon što je priča tj. tekst za slikovnicu napisan, trebalo je odabrati od kojeg će materijala slikovnica biti ostvarena. Prvotna je ideja bila da slikovnica bude naslikana vodenim bojama ili temperama. Obzirom na završenu srednju Školu za primijenjenu umjetnost u Rijeci, smjer kiparski dizajn, bila sam svjesna da je moje crtanje i slikanje ograničeno i da moram pronaći materijal kojim ću moći baratati i dočarati slike koje se nalaze u tekstu. Znajući činjenicu da su moji crteži oštih crta, grube teksture i da kao takvi djeci nisu primamljivi, naišla sam na prvi izazov.

Poučena iskustvom kojeg sam stekla na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u Varaždinu, sjetila sam se da sam prilikom dizajniranja obuće često koristila stare novine i lijepila ih na papir kako bih mogla dizajnirati novi par obuće. Odabir materijala se suzio na tehniku kolaža i kolažiranja, iako potpuno svjesna da odabrana tehnika uopće nije jednostavna, te da će mi za izradu slikovnice trebati znatno duže vrijeme, obzirom da se svaki komadić mora izrezati, oblikovati i tek onda zalijepiti.

Kolaž (francuski *collage*: lijepljenje) je slikarska tehnika u kojoj se kompozicija u potpunosti ili djelomično stvara od lijepljenih komada papira, novina, tkanina, kože, ilustracija, fotografija i drugih materijala. Ova je tehnika prvi put korištena od strane kubista oko 1912. godine, među kojima su se posebno istaknuli Pablo Picasso i Georges Braque. Kasnije je kolaž postao popularno sredstvo likovnog eksperimentiranja u pravcima poput dadaizma, nadrealizma i pop-arta, gdje su ga koristili umjetnici poput Kurta Schwittersa, Maxa Ernsta, Hansa Arpa i Jima Dinea (Enciklopedija, 2024).

Nakon odabira tehnike i načina izrade slikovnice trebalo je odlučiti koje boje kolaža papira ću koristiti. U kvalitetnoj slikovnici boje ne trebaju biti kričave, sjajne i neprirodne. Željela sam da kolaž kojeg ću koristiti u slikovnici bude umirujućih tonova, koje se nalaze u spektru i izgledaju prirodno. Kod odabira materijala bilo je bitno da materijal bude kvalitetan, ali i lako modelirajući, te sam iz tog razloga odabrala deblji mat papir. Koristila sam spektralne boje te njihove nijanse. Trudila sam se da odabir određenih boja na ilustraciji bude ugodan oku, da ni jedna boja ne dominira, te da su sve ilustracije harmonične i usklađene.

9.1. Kako su nastali likovi?

Proces nastanka likova bio je najzanimljiviji i najkreativniji dio ovog rada, ali i najteži jer je iziskivao određena spisateljska, ali i likovna znanja o samom kolažu i njegovoj primjeni. Mašta se oslobodila i kreativnost se pokrenula. Iako je odabir tehnike za izradu slikovnice bio neobičan i zahtjevan, za mene je izrada slikovnice bila predivan proces u kojem sam mogla stvarati i otkrivati vlastitu kreativnost. Proces izrade slikovnice poistovjetila sam s procesom obrade kamena - ukoliko slučajno dlijetom udariš u žilu ili školjkicu koja je godinama utkana u taj kamen, nikad ne znaš što će od toga proizaći te kako će ta skulptura na samom kraju izgledati. Tako je bilo i s kolažom, ukoliko bih krivo zarezala papir, postojala je mogućnost da popravka nema. U tom trenutku morala bih iskoristiti svu svoju kreativnost kako bih od dobivenog napravila najbolje moguće.

Najteži lik za izradu je bio Togo jer se on pojavljuje u svakoj ilustraciji. Trebalo ga je oblikovati tako da na svim ilustracijama izgleda isto, što vjernije te da ne gubi karakter tijekom procesa izrade.

Šef i Šefica uglavnom su u cijelosti izmišljeni likovi koji posjeduju samo neke karakteristike vlasnika. Karakteristike su vidljive u tome što Šefica nosi naočale i ima zavezanu kosu u dvije male punđe te ima smeđe oči. Šefa sa stvarnim likom povezuje boja očiju, brada i brkovi.

Api u potpunosti odgovara opisu lika u slikovnici. Njezin fizički izgled identičan je stvarnom i realističan u potpunosti s obzirom na odabir materijala i tehniku izrade slikovnice.

9.2. Odabir dimenzija papira za izradu slikovnice

Dimenzije za izradu slikovnice nametnule su se same od sebe. Format papira A4 činio se malim kad sam krenula u izradu ilustracija. Smatrala sam da kolaž iziskuje veću površinu kako bi sama modulacija likova, ali i izrada detalja i pozadine bili što upečatljiviji i vjerniji. Dužim promišljanjem odlučila sam da bi slikovnica trebala biti kvadratnog oblika. Format papira A3 činio se prevelikim, stoga sam odlučila papir

preklopiti po dijagonali što je omogućilo da format papira za slikovnicu bude dimenzija 29,7cm x 29,7 cm. Taj se format papira činio prikladnim za izradu, jer djeci omogućuje lakše i jednostavnije listanje. Slikovnica nije ni prevelika ni premala. Kvadratnog je oblika. Korice su izrađene od debljeg kartona koji se naziva ljepenka. Ljepenka je dimenzija 30cm x 30 cm.

9.3. Nepostojeći volumen.

Cijela slikovnica oblikovana je plošno, dojma volumena ima malo ili ga uopće nema. Kolažom kao tehnikom bilo je teško napraviti iluziju volumena. Volumen je treća dimenzija koja je karakteristična za kiparstvo, svako kiparsko djelo posjeduje: dužinu, visinu i širinu tj. volumen. U dvodimenzionalnoj umjetnosti kao što su crtanje, slikarstvo, grafika i slično, volumen se postiže pomoću tonova boja (tonsko slikanje) i grafičkom modulacijom svjetla i sjene (chiaroscuro).

Kolažom je vrlo teško postići volumen, posebice u tehnici kojom sam se služila. Razlog je ograničenost kupljenog kolaža koji u sebi sadrži određeni broj ponuđenih boja koje se mogu iskoristiti. Volumen bi se mogao postići jedino ako bi se koristio kolaž koji je grafički obrađen i posebno pripremljen za izradu slikovnice, što ostavljam otvorenom opcijom za neke buduće suradnje.

Smatrala sam da djeci uzrasta kojoj je slikovnica namijenjena, volumen nije ključan koliko odraslim osobama, te da im neće umanjiti doživljaj same slikovnice. Djeca se prilikom likovnog izražavanja i stvaranja najčešće koriste ptičjom i žabljom perspektivom. To su perspektive u kojima se prostor vidi odozgo i odozdo što bi značilo da sav likovni prikaz kojeg djeca crtaju na svojim crtežima izgleda plošno i ne posjeduje volumen. Ako crtež i posjeduje volumen, onda je taj volumen nastao kao produkt igre i istraživanja na papiru, a ne kao produkt naučenog dočaravanja volumena.

10. BOJA

Boja se može opisati kao psihofizikalni fenomen koji nastaje pod utjecajem svjetla ili kao osjećaj koji se javlja u mozgu kada svjetlost emitirana s nekog izvora ili reflektirana s objekta dopre do naših očiju i moždanih ćelija. Doživljaj boje ovisi o tri ključna faktora: spektralnom sastavu svjetla koje pada na predmet, molekularnoj strukturi materijala koji svjetlost reflektira ili propušta, te načinu na koji ljudsko oko i mozak percipiraju boju (Računala TTF, 2024).

Boja se dodatno može definirati kroz tri osnovna atributa: ton (tonalnost boje), zasićenost (saturacija) i svjetlina (iluminacija). Ton označava samu vrstu boje i predstavlja kromatsku kvalitetu koja razlikuje jednu od druge boje. Da bi se lakše razumjeli pojmovi zasićenosti i svjetline, boje se dijele u dvije glavne skupine. Prvu skupinu čine kromatske boje, poput crvene, narančaste, žute, zelene, plave i drugih, koje se nazivaju pravim bojama. Drugu skupinu čine akromatske boje, kao što su crna, siva i bijela.

Osim navedene, postoji još jedna podjela boja: primarne, sekundarne i tercijarne.

Primarne boje: žuta, crvena i plava

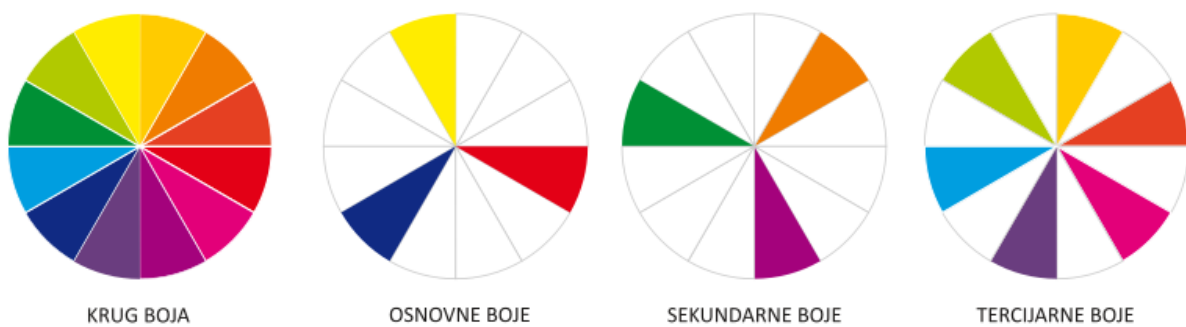
Sekundarne boje: narančasta, ljubičasta i zelena, dobivamo ih međusobnim miješanjem primarnih boja:

- Crvena + žuta = narančasta
- Žuta + plava = zelena
- Plava + crvena = ljubičasta

Tercijarne boje: Tercijarne boje su boje koje nastaju kada se međusobno pomiješaju primarne i sekundarne boje:

- Crvena+ narančasta= crveno- narančasta
- Narančasta + žuta= žuto- narančasta
- Žuta+ zelena= žuto-zelena
- Zelena+ plava = plavo- zelena
- Plava+ ljubičasta= plavo- ljubičasta
- Ljubičasta + crvena= ljubičasto- crvena

Neke kromatske boje mogu varirati u svjetlini, odnosno mogu biti tamnije ili svjetlije od drugih, a njihova se svjetlina može usporediti sa svjetlinom sive akromatske boje. Ova karakteristika, poznata kao svjetlina ili luminacija, odnosi se na relativnu količinu svjetla koju boja prirodno reflektira, što omogućuje razlikovanje svjetlijih boja od tamnijih. Kada se kromatska boja pomiješa s akromatskom bojom iste svjetline, svjetlina boje ostaje ista. Promjena u čistoći boje, koja se događa ovisno o omjeru ovih dvaju komponenata, naziva se zasićenost ili saturacija, što označava stupanj u kojem boja izgleda čista (Računala TTF, 2024). Boja je ključan način izražavanja, a 80% informacija koje primamo dolazi putem optičkih signala, pri čemu se 40% tih vizualnih informacija odnosi upravo na boju.

Primjer 9. Krug boja (<https://www.adaptacija-stana.net/kombinacije-boja/>)

11. DISLEKSIJA

Riječ disleksija potječe iz grčkog jezika, gdje "dys" znači slab, loš ili neprimjeren, a "lexis" označava jezik ili riječ. Prema definiciji Orton Dyslexia Society, disleksija je jedan od nekoliko oblika teškoća u učenju. To je poremećaj utemeljen na jeziku i ima konstitucijsko porijeklo, a karakteriziraju ga teškoće u kodiranju pojedinih riječi, koje su obično rezultat nedovoljnih sposobnosti fonološke obrade. Teškoće u dekodiranju riječi često su neočekivane s obzirom na djetetovu dob i ostale kognitivne i akademske sposobnosti te nisu posljedica općih razvojnih ili senzoričkih teškoća. Disleksija se može manifestirati kroz različite oblike jezičnih problema, često uključujući ozbiljne poteškoće u stjecanju vještina pisanja, uz probleme s čitanjem (Orton, 1996).

Disleksija se često naziva razvojnom disleksijom, a britanski neurolog Critchley (1978.) opisuje je kao poremećaj u učenju koji započinje teškoćama u učenju i čitanju, a kasnije se manifestira lošim pravopisom i nesposobnošću lakog baratanja pisanim jezikom, za razliku od govornog jezika. Ovaj poremećaj je kognitivne prirode i često genetski uvjetovan. Važno je napomenuti da disleksija nije uzrokovana intelektualnim nedostacima, nepovoljnim socio-kulturnim uvjetima, metodama poučavanja niti bilo kakvim poznatim neurološkim oštećenjem. Smatra se specifičnim poremećajem u sazrijevanju, koji dijelom nestaje kako dijete stari, a može se značajno ublažiti pravovremenom i ciljanom pomoći.

11.1. Kako disleksija?

Moj vrtić bio je moja sigurna luka, moja osnovna škola bila je moja najveća muka. Tijekom vrtića uvijek sam voljela brojeve, brojanje, prebrojavanje, veće, manje, razlike, ali se nikad nisam igrala slovima kao što su to radila druga djeca. Moja majka je odgojiteljica i smatrala je to razvojnom fazom koja će se promijeniti prilikom polaska u Osnovnu školu jer ću biti zrelija, a novi sadržaji će mi biti zanimljiviji i ja ću to sve odraditi kao do sada bez većih problema. Prvi veći problemi javili su se u predškoli koju sam morala pohađati dok sam još bila u vrtiću. U tom periodu bila sam zaigrana, vrcakasta i slabije koncentracije, više zainteresirana za matematiku nego za slova. Kad bi došli na dio u kojem bi se trebalo prepoznati slova, povezati početno slovo s

pojmom, uvijek bih to odbijala ili odradila znatno teže od ostatka skupine ili jednostavno gledala kako će to drugi odraditi pa napravila isto kao i oni.

Polazak u Osnovnu školu bio je popraćen velikim entuzijazmom, srećom i znatiželjom, što se nažalost, brzo promijenilo. Tijekom prvog razreda „pohvatala“ sam velika i mala tiskana slova te pisana, no o naučenom čitanju nismo mogli govoriti, jer moje je čitanje bilo dovedeno do razine sricanja i povezivanja slogova. Učiteljica je smatrala da je to bilo dobro jer svako dijete napreduje svojom brzinom i na svoj način. Drugi razred sam provela uglavnom u suzama i učenju tekstova napamet. Pjesmice bih naučila kao od šale, bez problema, bez muke, ali pročitati neki novi tekst bilo je nemoguće. Uz puno suza, muke i strpljenja, a najviše učenja napamet, došli smo do trećeg razreda. Sjećam se da me je mama prilikom jednog od dugih, zamornih učenja pitala možemo li jednom pročitati tekst iz knjige bez da pogriješim. U tom je periodu mama tražila savjete od moje učiteljice kako mi pomoći i olakšati, ali nismo dobili konkretan savjet. Dobili smo uputu da trebamo puno učiti i raditi, da se sa mnom ne treba učiti jer ja to koristim i da sam možda malo lijena. Znali smo da lijena nisam, jer sam usmeno bila odlična, a pismeno jako loša. Razlika je bila evidentna.

Mama je slučajno od svoje tete, koja je dugo slušala od moje mame kakve imam probleme s učenjem, dobila knjigu na kojoj je pisalo velikim slovima „DAR DISLEKSIJE“. Sjećam se da sam ja pročitala „RAD DISLEKSIJE“. Mama je knjigu proučila, savjetovala se sa stručnjacima i krenule smo po testiranjima. To je bio dug proces koji je trajao i trajao, ali je urodio plodom. Konačno smo dobili potvrdu da imam disleksiju. Sve je bilo lakše jer sad „svi znamo s čime imamo posla.“ Negdje na sredini trećeg razreda mama je dobila službene papire u kojima je bilo potvrđeno da sam disleksična, da imam pravo na logopeda i da mi se u školi, ukoliko je moguće, olakša. Gradivo me se trebalo ispitivati usmeno u manjim cjelinama, pred manje djece u ranijim jutarnjim satima, kako bih imala više koncentracije i mogućnosti što je moguće bolje pokazati naučeno znanje. Preporučeno je da me se stavi u prvi red kako bih imala manje distraktora iz okoline i bila koncentriranija na rad te da sjedim sama. U školi koju sam pohađala postojala su dva logopeda, ja sam dobila logopetkinju koja se na prvi pogled činila strašna.

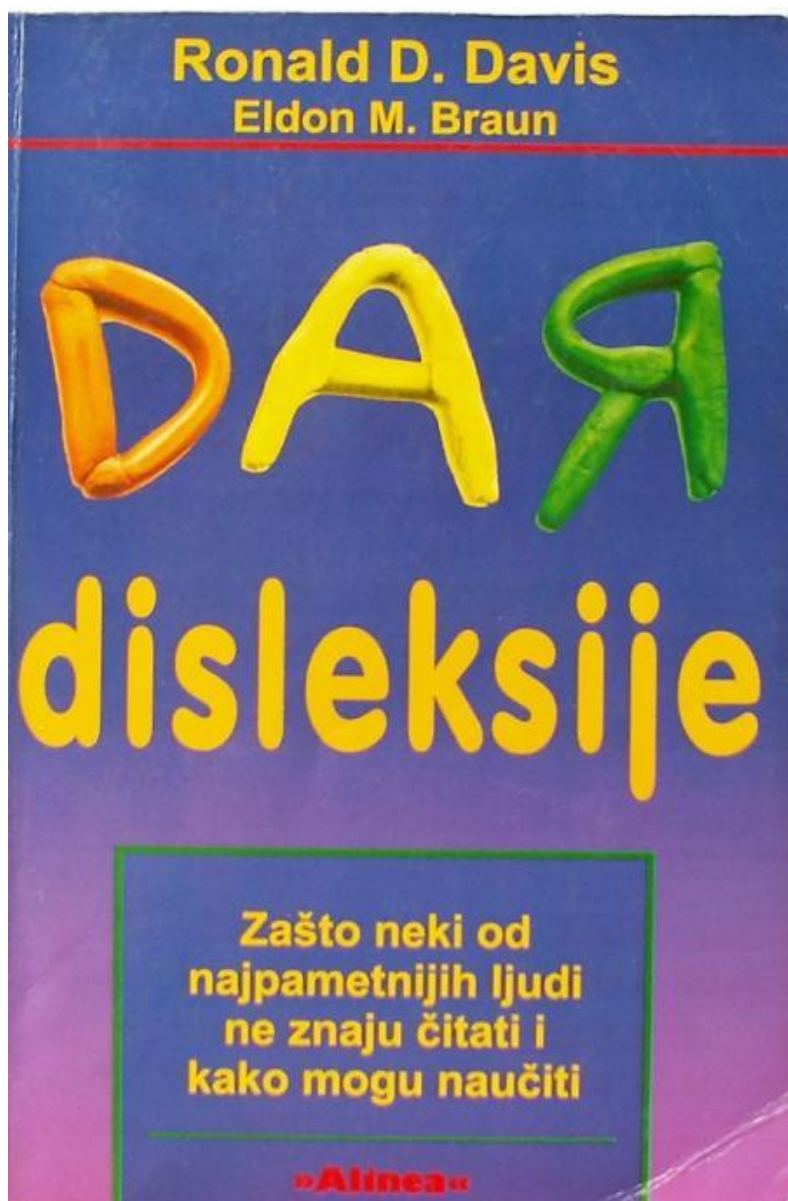
Znam da smo nakon prvog tretmana mama i ja izašle iz kabineta posramljene, a ja sa suzama na očima jer smo došle kasno i što smo toliko čekale.

Moja logopetkinja me malo pomalo naučila funkcionirati u svijetu gdje su svi bolji od mene, naučila me malo pomalo čitati, ohrabрила me, poticala me, naučila me

kako da kontroliram brzinu čitanja, a onda kada ne mogu pročitati riječ da je otpjevam. Filmove na TV sam do tada gledala tako da bih pratila film i po scenama znala što se dogodilo, a kada sam prvi put pročitala oba reda titla koja su bila u tom trenutku na TV-u našoj sreći nije bilo kraja. Sve se malo pomalo krenulo vraćati na mjesto, škola je konačno dobivala smisao. Najteži predmeti bili su Hrvatski i Engleski zbog kojeg smo ponekad znali dugo u noć sjediti za stolom učiti i ponavljati gradivo. Cijelo osnovno školsko obrazovanje provela sam kod logopeda u usvajanju tehnika čitanja. Više razrede provodili smo u čitanju i prepričavanju pročitano, pronalaženju vlastitih grešaka u napisanom i pronalasku srednje škole koja će meni i mojoj poteškoći biti prihvatljiva.

Oduvijek sam bila kreativna i voljela sam se izražavati kroz umjetnost, crtež i kiparstvo. Zato sam upisala Školu primijenjenih umjetnosti. U školi sam se super snašla, moja poteškoća bila je prisutna, ali toliko izvježbana da se ponekad nije ni znalo da imam disleksiju. Uvijek sam o disleksiji sa svima razgovarala otvoreno i svi su znali da je čitanje i pisanje moja slabija strana. Prijatelji iz razreda prihvatili su moj problem i nikad me nisu zbog toga zadirkivali. Profesori iz teoretskih predmeta su znali za moj problem, maksimalno izlazili u susret te pomagali koliko je god to bilo moguće. Zbog profesorice iz Hrvatskog sam zavoljela čitanje, pročitala sve lektire, naučila voditi dnevnik čitanja i po prvi put bila kao i ostala djeca iz razreda. Tada sam prvi put osjetila ponos i zahvalnost što su svi iz mojeg okruženja uložili toliko vremena, volje i truda u mene.

Završetkom Srednje škole upisala sam Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet, smjer Dizajner obuče, odsjek Varaždin. Zahvaljujući profesorima koji su bili svjesni problema s kojim se borim, za neke zadatke dobila sam više vremena i skraćenu literaturu i više vremena za pisanje ispita. Fakultet sam završila u roku. Ponukana uspjehom kojeg sam postigla, odlučila sam upisati Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti te sama sebi i onima koji su sumnjali u mene od samih početaka još jednom dokazati da je sve moguće.

Primjer 10. Ronald D. Davis, Eldon M. Braun: Dar disleksije, knjiga (preuzeto: <https://mojaknjiga.hr/dar-disleksije/> 20.08.2024.)

11.2. Font za disleksičare

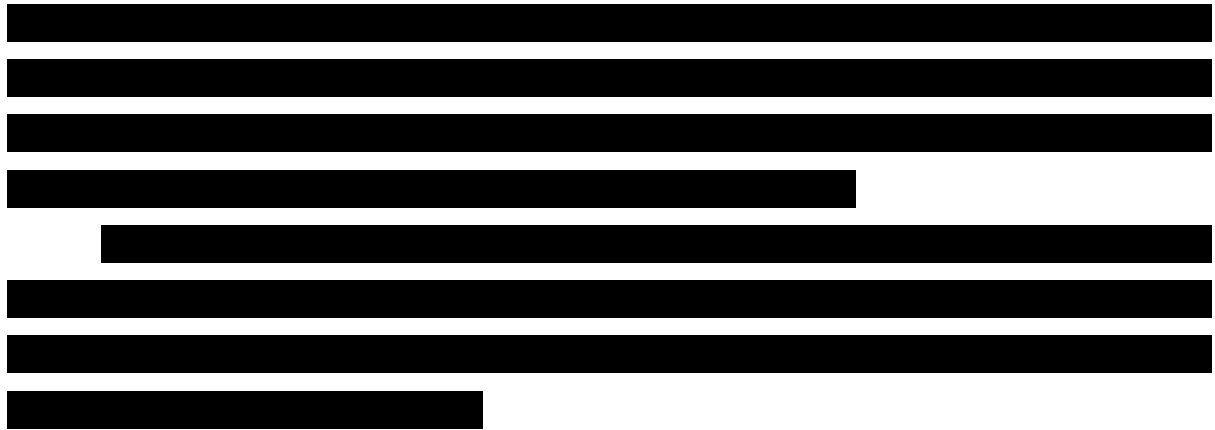
Svakoga se dana trudim čitati, susrećem se s tekstovima, člancima, knjigama, skriptama, slikovnicama i često se pitam kako je sada djetetu koje tek treba naučiti učiti s disleksijom. Uvijek sam željela, tada pa i sada, pogotovo kad sam učila čitati, da se slova manje okreću, da budu statična i da bez razmišljanja mogu razlikovati b od d, a od e, p od d. Željela sam neka slova koja neće toliko plesati.

Kada sam birala font slova za slikovnicu znala sam da taj font mora biti onaj koji će disleksičnoj djeci omogućiti jednostavnije i točnije čitanje. Znala sam da tako nešto

postoji i da je vjerojatno lako dostupno, jer sam se jednom prilikom kroz djetinjstvo s time susrela i znatno si olakšala pisanje rada. Znala sam da moja slikovnica primarno mora pomoći djeci; ali mora pomoći i odgojiteljima koji imaju disleksiju da jednom slikovnicu pročitaju bez greške.

Oblik slova koncipiran je tako da na svojim krajevima tj. serifima posjeduje zadebljanja koja omogućuju lakše prepoznavanje i manje „plesanje“ slova za vrijeme čitanja. Na donjem dijelu su zadebljani tako da prilikom čitanja stvaraju osjećaj težine i vizualno ne mogu bježati površinom.

[REDACTED]

Tekst slikovnice „Togo“ uklonjen je radi zaštite autorskih prava.

(Tekst lektorirala: Jasna Buketa, prof. hrvatskog jezika i književnosti)

13. PROCES NASTANKA SLIKOVNICE

Proces nastanka slikovnice započeo je pisanjem teksta. Tekst je bio pokretač za izradu ilustracija. Željela sam da slikovnica ne bude ni preduga niti prekratka, činilo se da je četrnaest ilustracija dovoljno da slikovnica bude optimalna za rad.

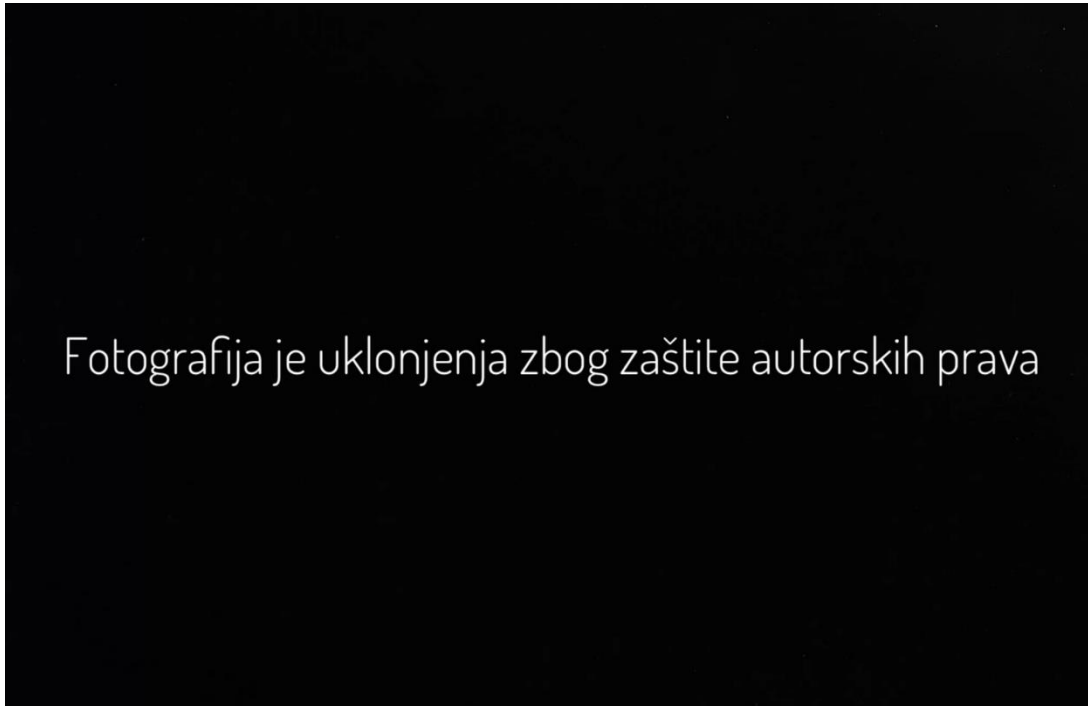
Tekst sam pročitala i odvojila u četrnaest slika koje su mi se činile zanimljive za prikaz. Zatim sam manje odlomke teksta skicirala na papir i dovodila do završne ideje. Odabrane prikaze započela sam izrezivati u kolažu i lijepiti ih na pripremljene papire dimenzija 29,7 cm x 29,7 cm.

Obzirom da je slikovnica zamišljena kao slikopriča i slikovnica posebnu pažnju obratila sam na tekst koji je trebao, i nije trebao, biti dio slikovnice obzirom na uzrast koji se u tom trenutku njome služi. Nakon dužeg promišljanja, koordinacije i razgovora s mentoricom, profesoricom Rotar, zaključile smo da je najbolje da tekst bude isprintan na foliju te da tekst priče bude dio slikovnice.

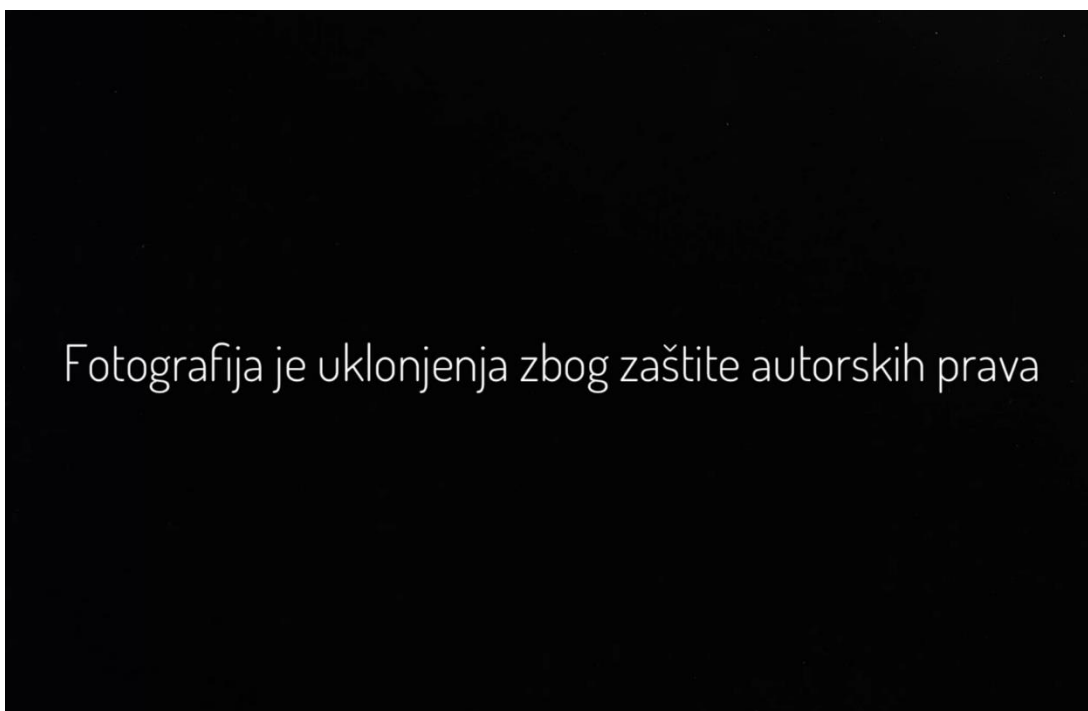
Smatrala sam da dodavanje i micanje teksta mora biti jednostavno i brzo i da ne smije narušiti estetski izgled same slikovnice. Realizirana ideja bila je da se na svaku stranicu zalijepi krug koji će „imitirati“ vješalicu. Svaka kartica teksta ima rupu koja će se staviti na „vješalicu“. Na taj način slikovnica zadržava mogućnost da bude sliko priča, ali dobiva mogućnost da u bilo kojem trenutku postane slikovnica. Kartice teksta označene su krugovima u jednakoj boji kao i vješalica na koju se kartica s tekstom vješa. U slikovnici postoji petnaest kartica teksta i šesnaest vješalica koje se međusobno uparuju jednakom bojom. Na taj način djeca dodatno uče boje i uparivanje. Sve kartice teksta nakon korištenja spremaju se u „kovertu“ ne zadnjoj stranici slikovnice.

13.1. Princip postavljanja i micanja teksta

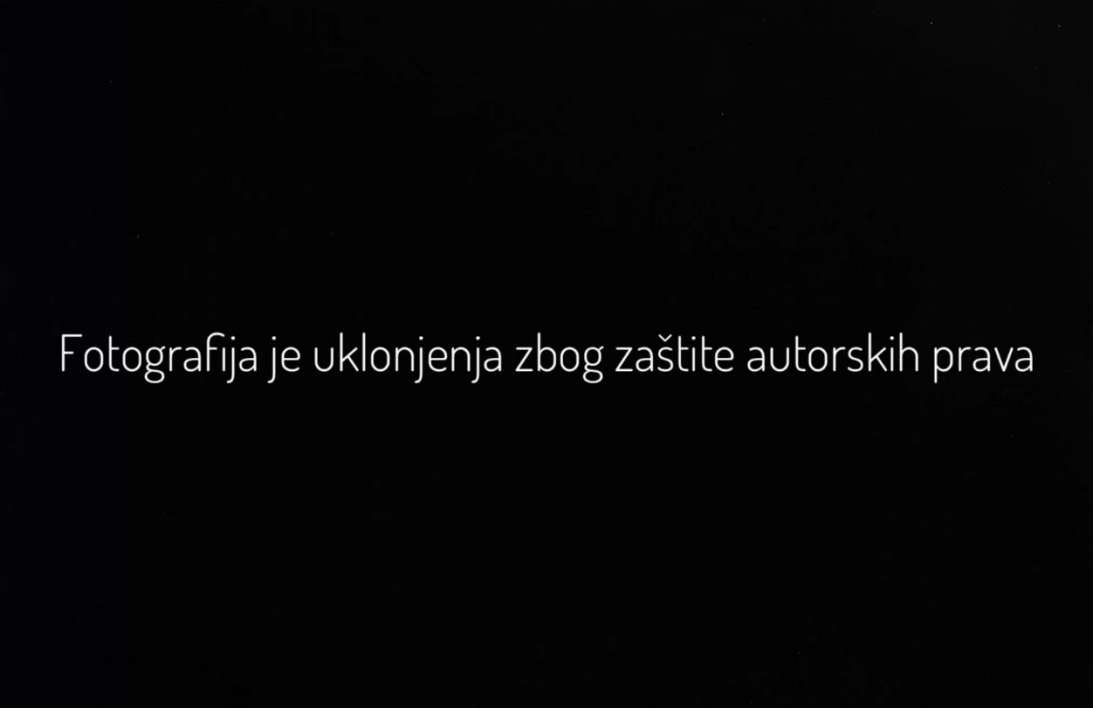
Slikovnica je zamišljena kao slikovnica i slikopriča ovisno o tome kojem uzrastu je potrebna. Zbog toga je tekst slikovnice napisan na prozirnoj foliji.

Primjer 11. Ilustracija bez teksta tj. slikopriča

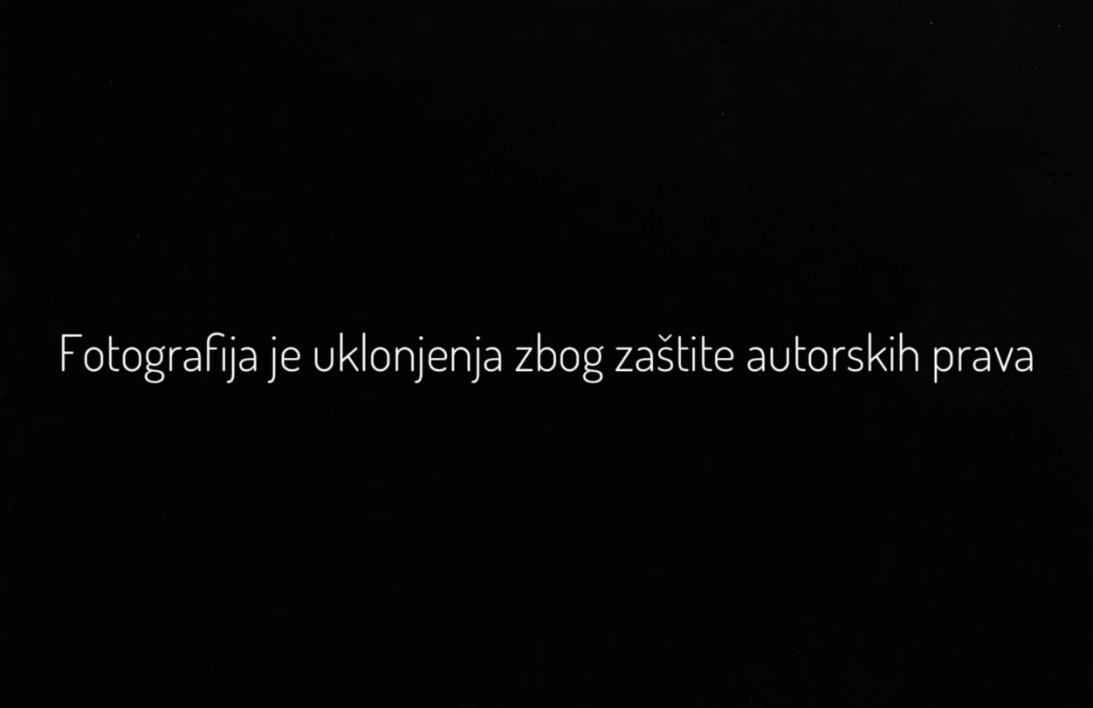

Primjer 12. Postavljanje teksta na ilustraciju

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 13. Tekst pozicioniran na svoju poziciju na ilustraciji

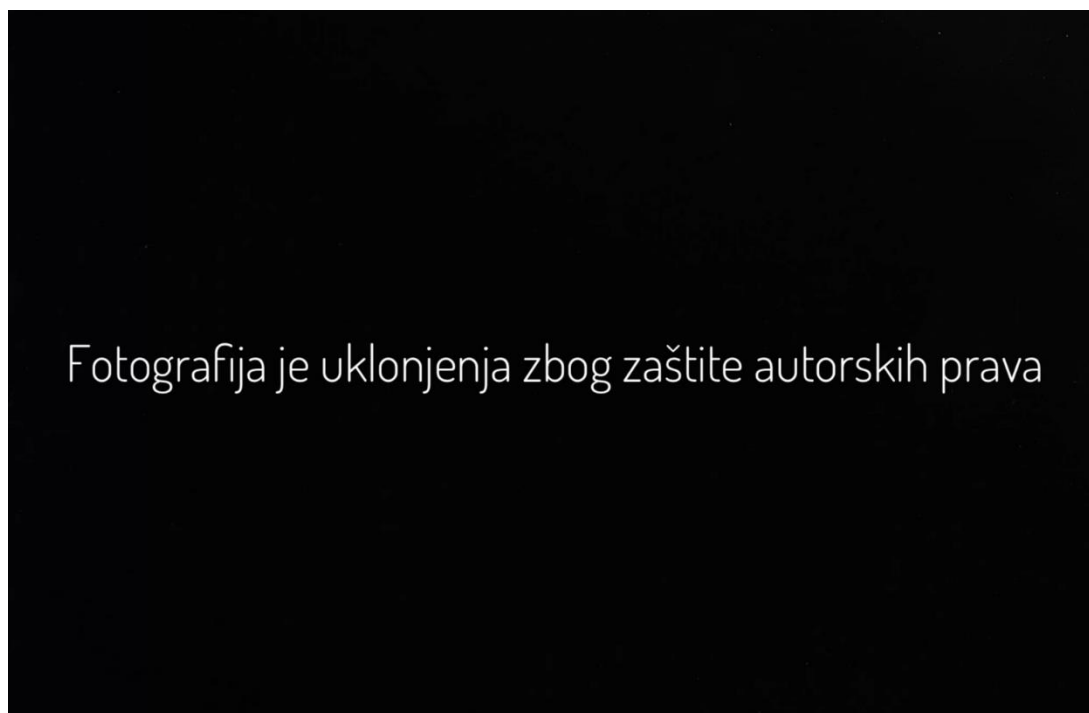

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

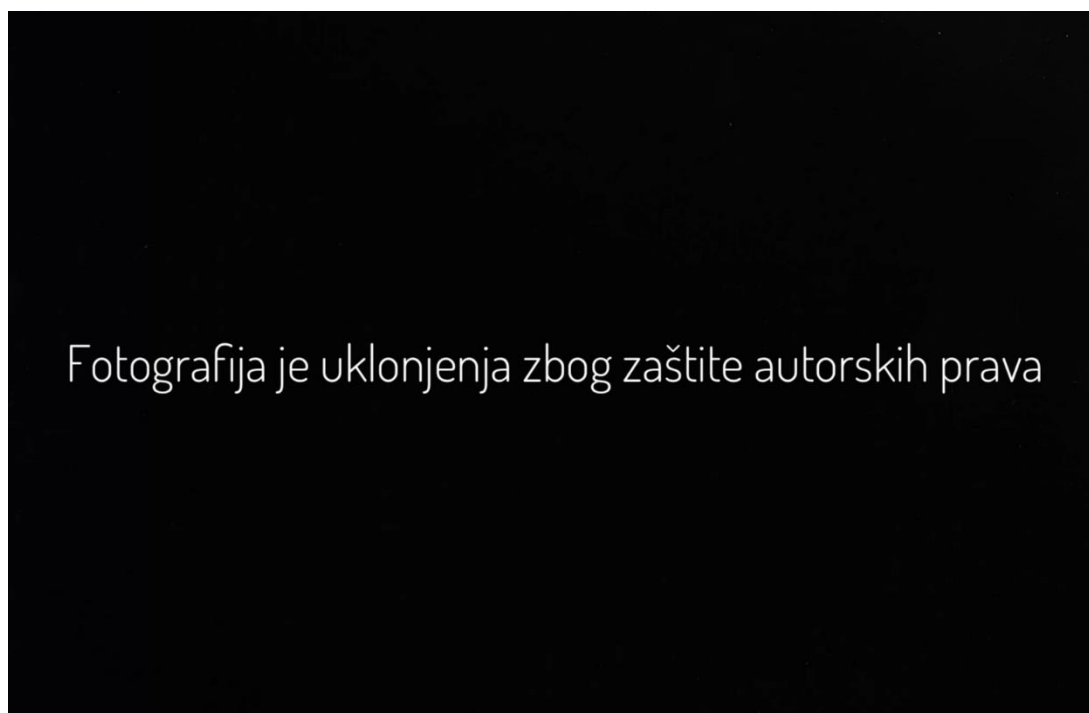
Primjer 14. Uklanjanje testa s ilustracije

14. SLIKOVNICA „TOGO“

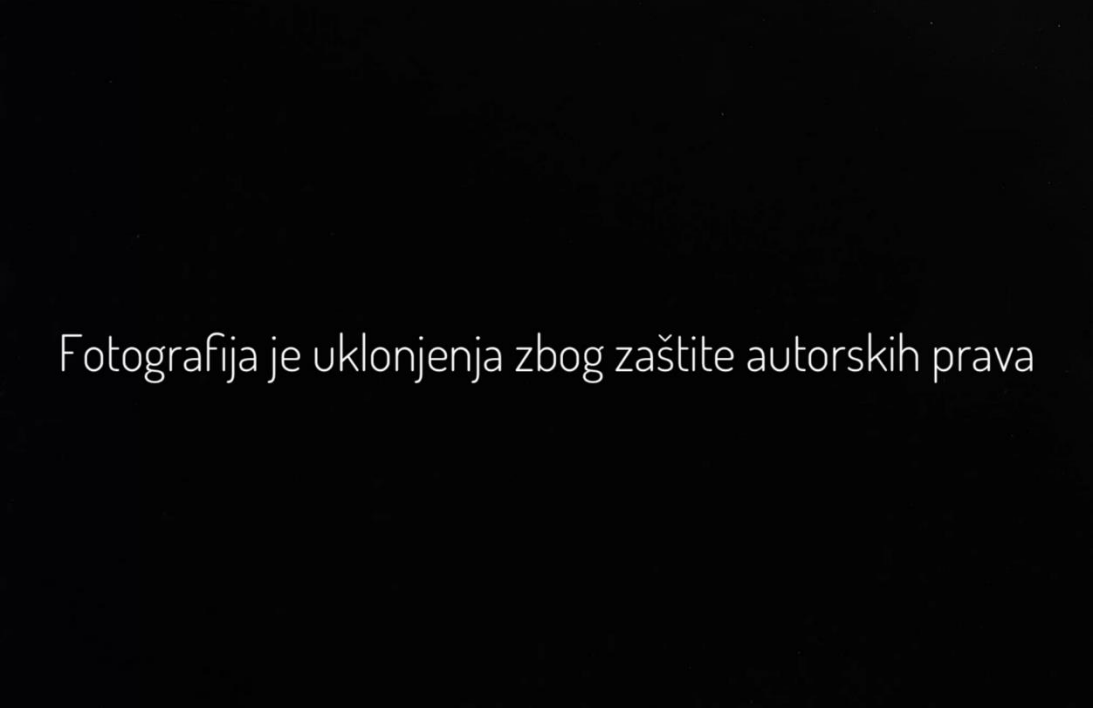
Slikovnica „Togo“ broji sedamnaest ilustracija od kojih je četrnaest ilustracija povezano s tekstom. Jedna ilustracija pripada naslovnoj i zadnjoj korici te posjeduje jednu unutarnju naslovnu koricu i jednu unutarnju zadnju koricu .

Primjer 15. Naslovna korica i zadnja vanjska korica

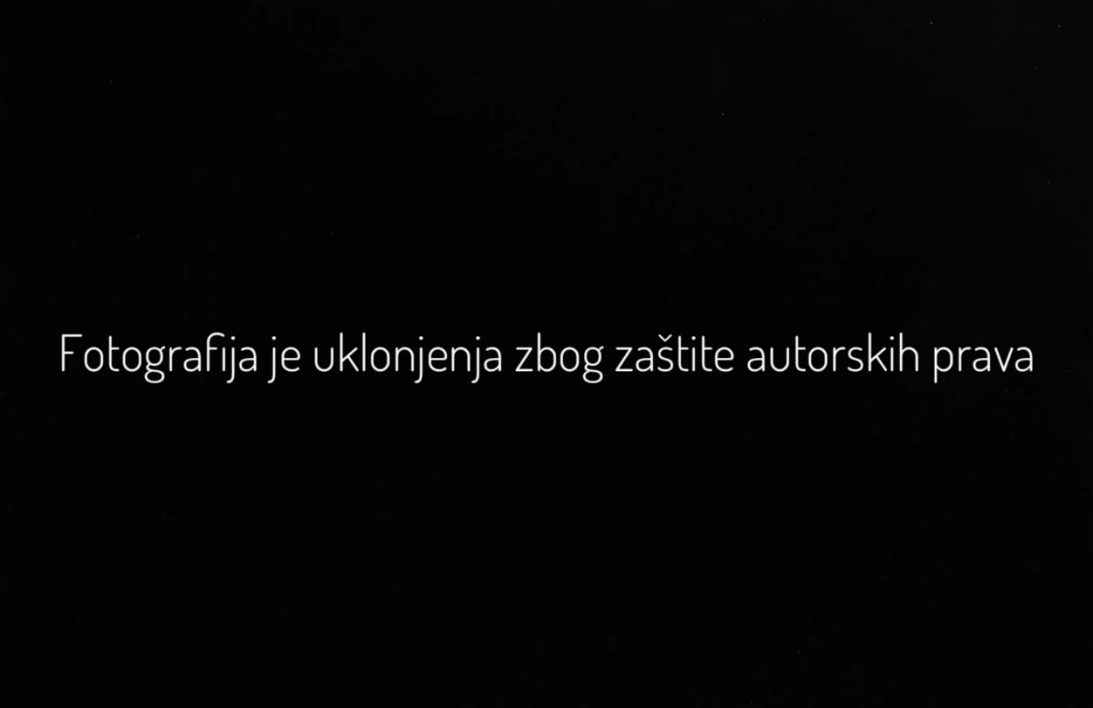

Primjer 16. Unutarnja naslovna korica

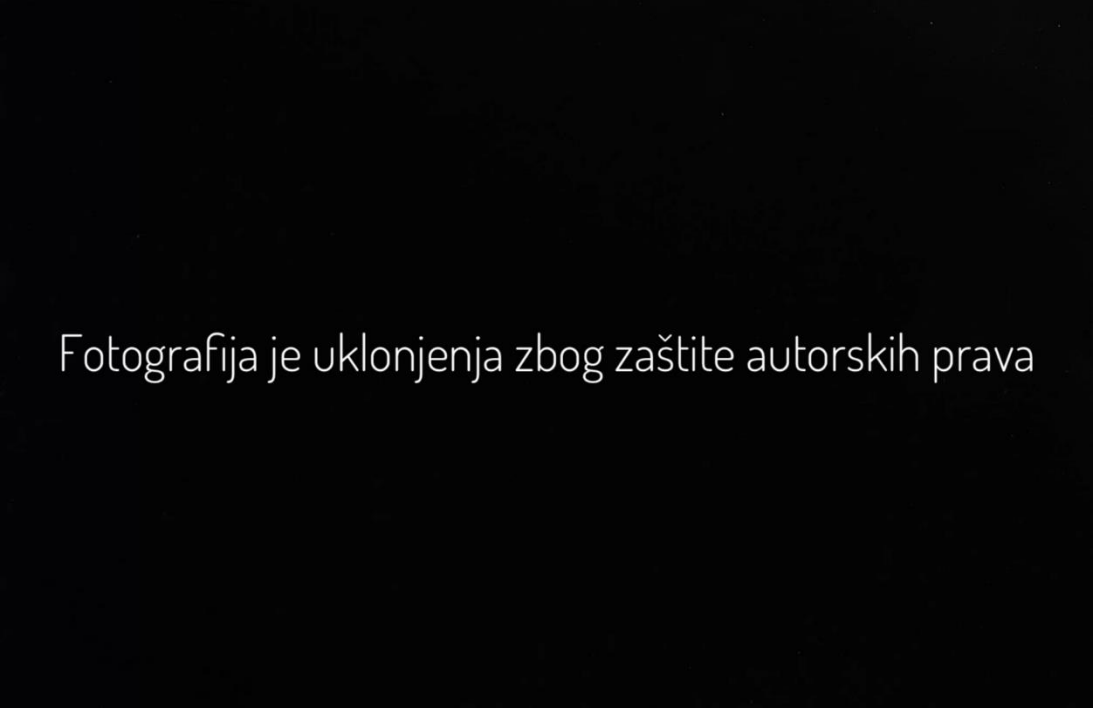
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 17. Prva ilustracija

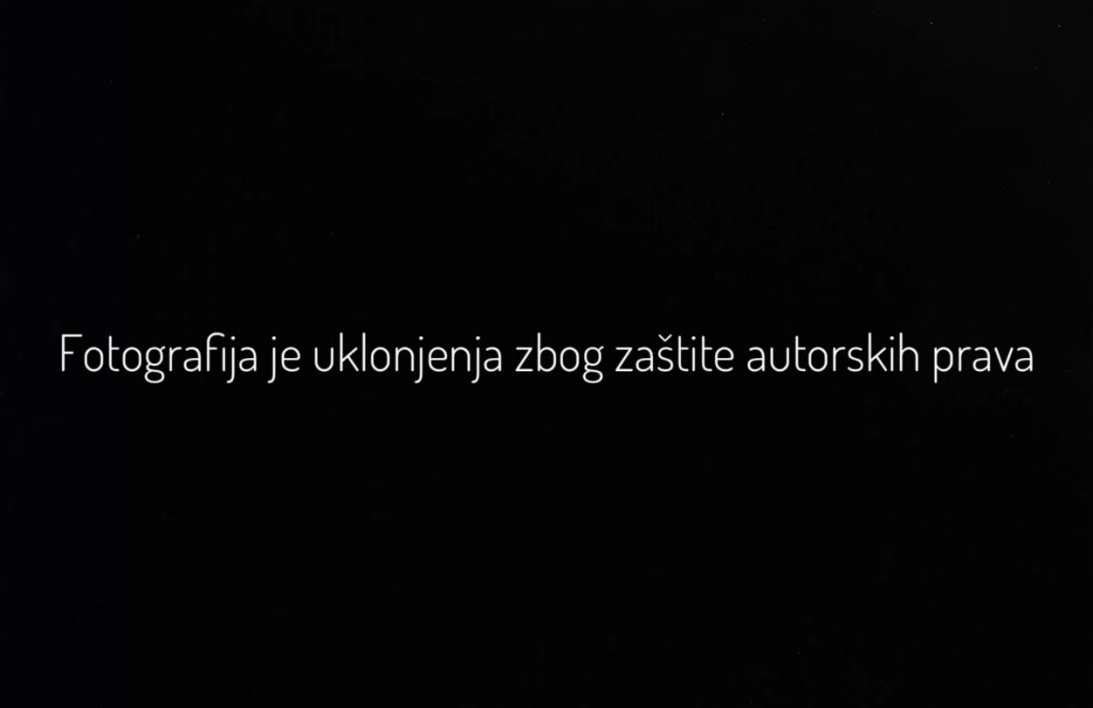
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 18. Druga ilustracija

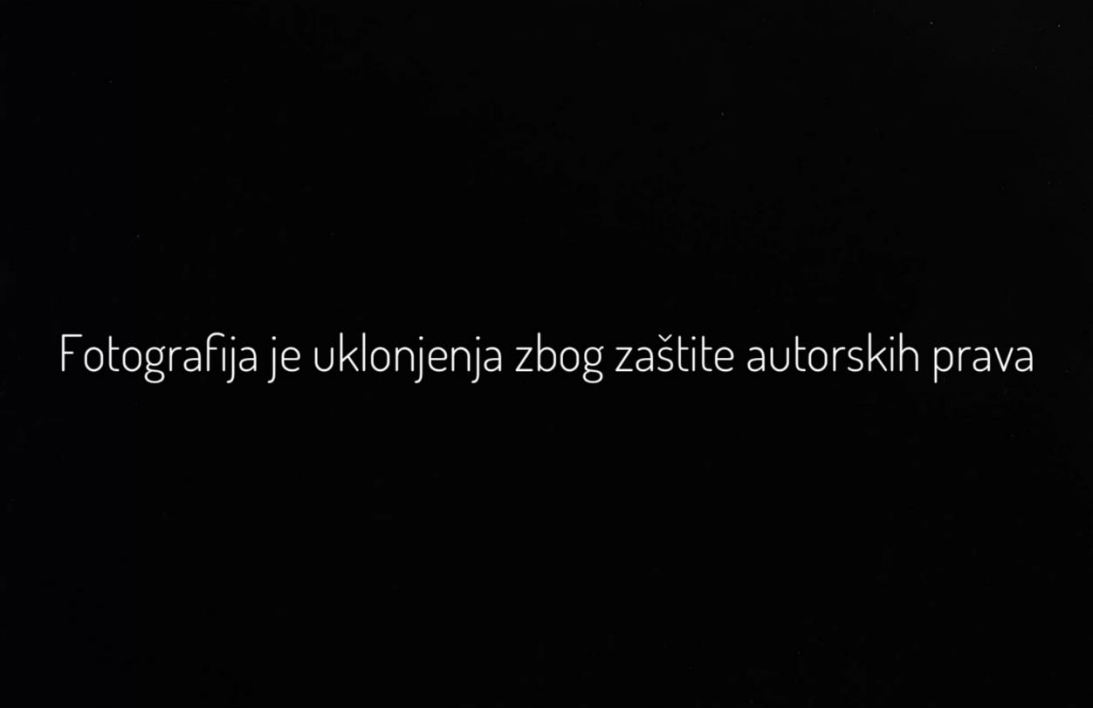
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 19. Treća ilustracija

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 20. Četvrta ilustracija

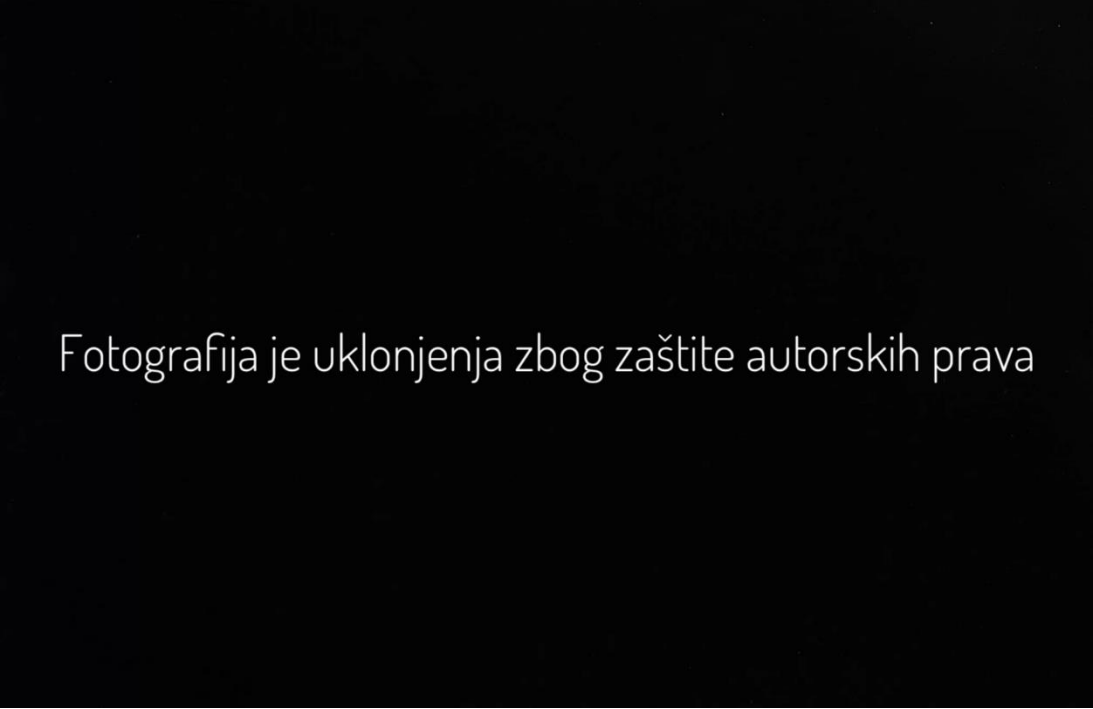
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 21. Peta ilustracija

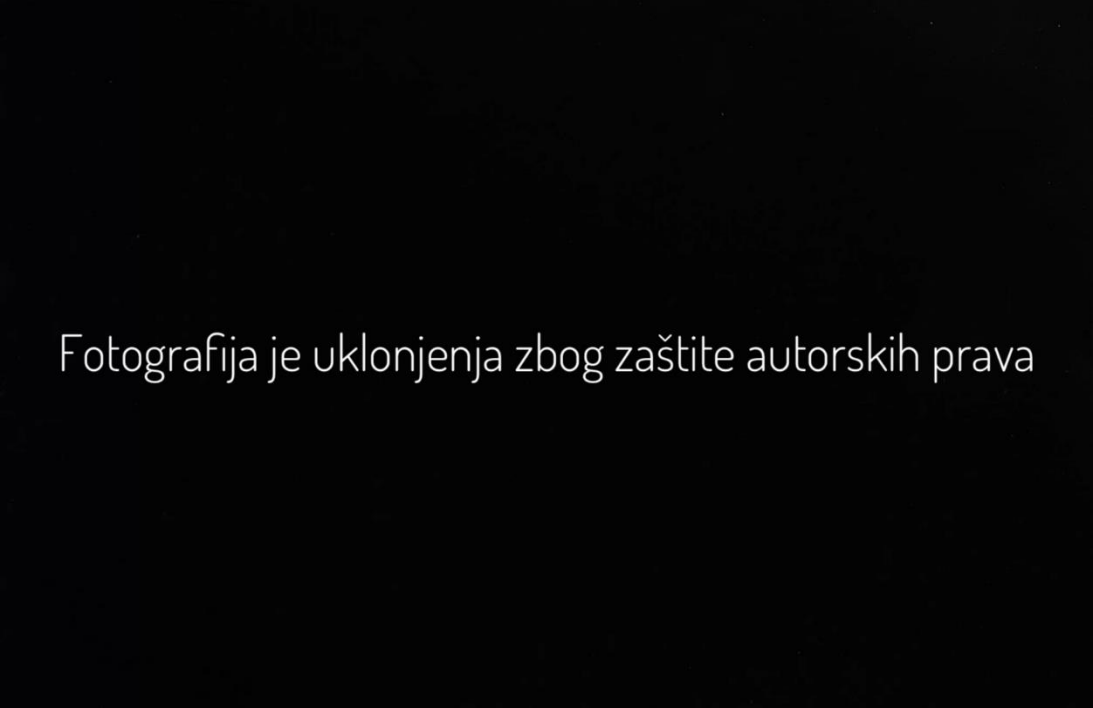
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 22. Šesta ilustracija

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 23. Sedma ilustracija

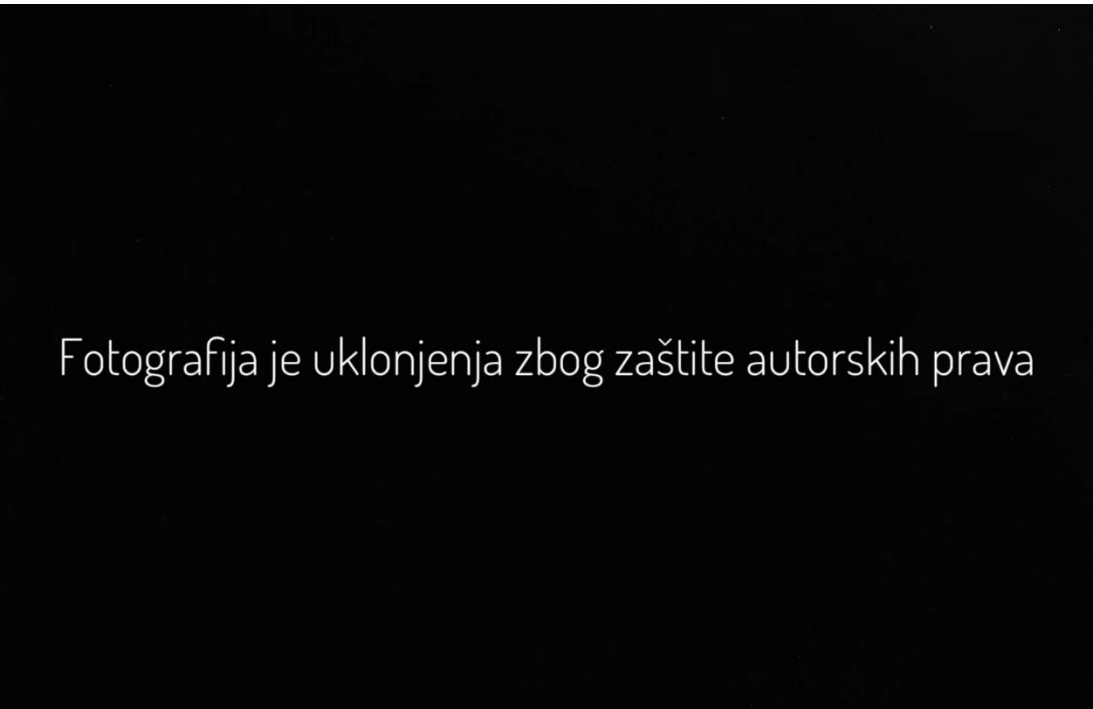
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 24. Osma ilustracija

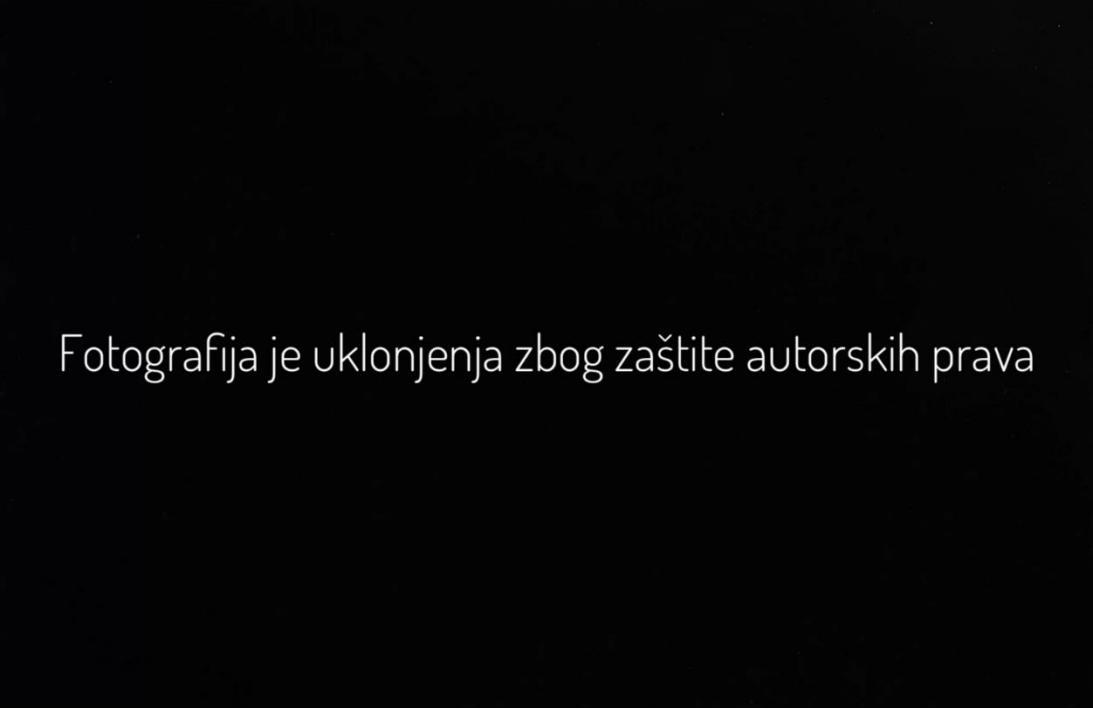
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 25. Deveta ilustracija

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 26. Deseta ilustracija

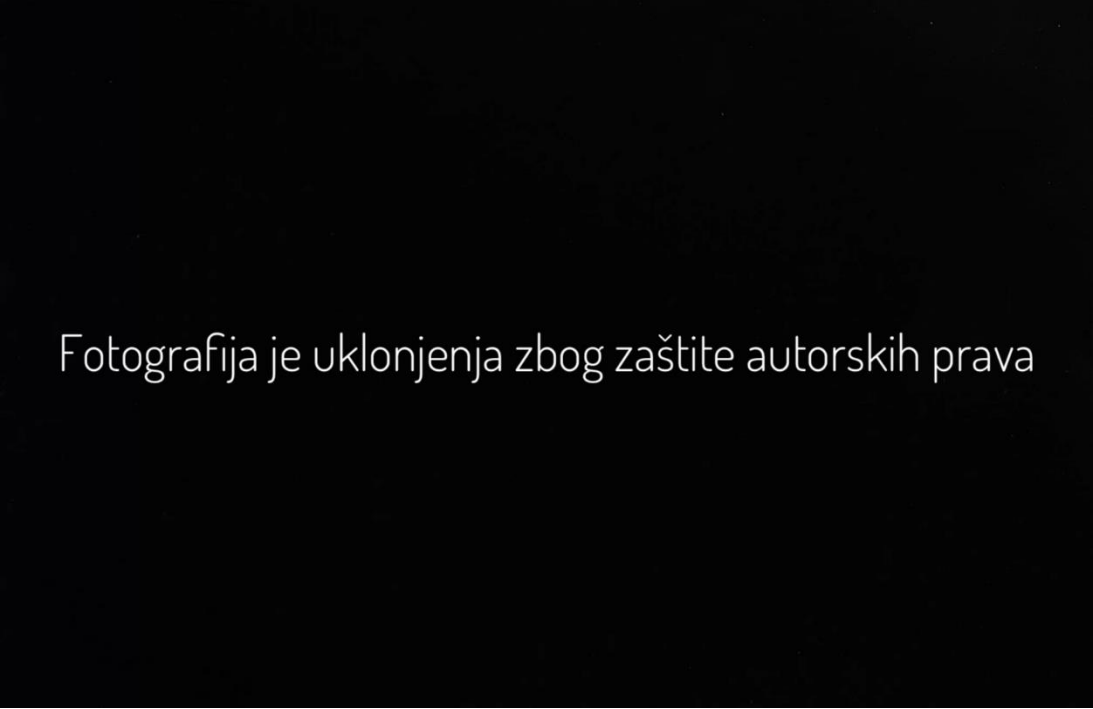
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 27. Jedanaesta ilustracija

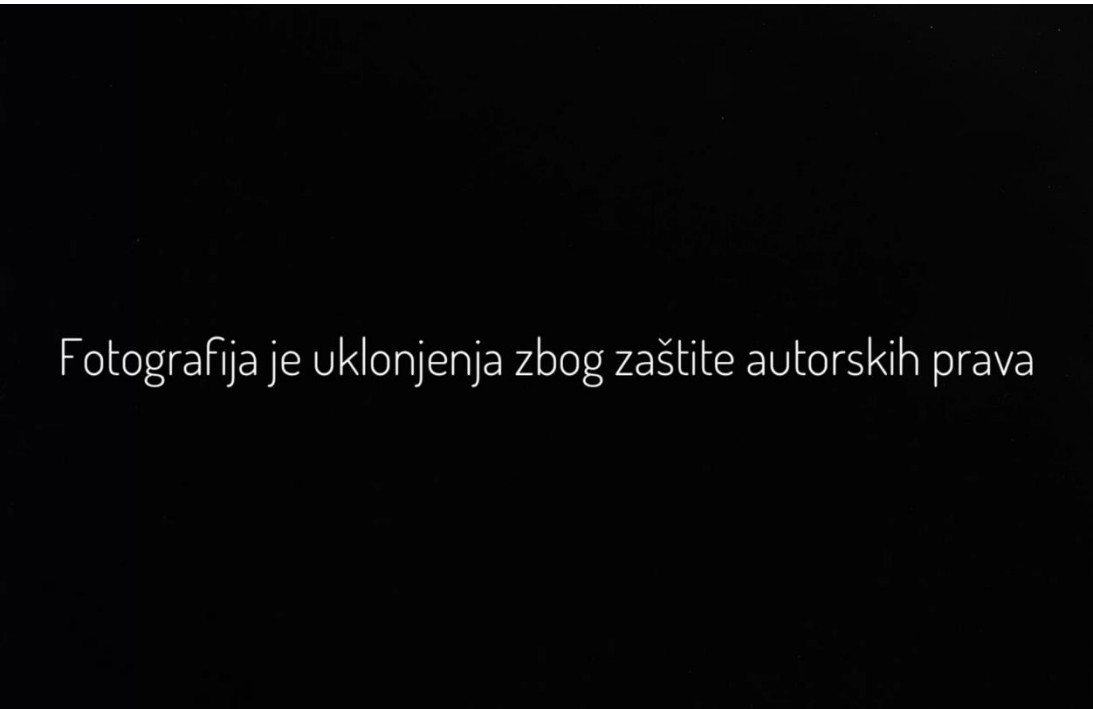
Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 28. Dvanaesta ilustracija

A large black rectangular area covering the top half of the page. Centered within this area is the text "Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava" in white font.

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 29. Trinaesta ilustracija

A large black rectangular area covering the middle section of the page. Centered within this area is the text "Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava" in white font.

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 30. Četrnaesta ilustracija

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 31. Kraj slikovnice

Fotografija je uklonjena zbog zaštite autorskih prava

Primjer 32. Zadnja unutarnja korica

15. ZAKLJUČAK

Slikovnica je prvi pravi susret djece s književnošću, s njom dijete odrasta i iz nje uči, kroz nju dijete sluša i razvija se. Ona je komunikacijsko sredstvo odrastanja, stjecanja novih znanja, vještina, slušanja, razvijanja vokabulara. Uz i kroz nju dijete propituje odnose, istražuje ih i uči. Povezuje znanja i stječe nova. Kroz slikovnicu dijete stječe nova znanja i kompetencije, pokreće igre i razvija se na svim područjima. Slikovnica razvija, potiče i jača odnose među članovima djetetove obitelji, a dijete kroz nju propituje svijet u kojem živi.

Izrada slikovnice za mene je bio izrazito zanimljiv i kreativan proces u kojem sam puno naučila o slikovnici kao mediju i njezinoj primjeni u radu s djecom. Spoznala sam s kojim se sve kreativnim problemima tijekom izrade slikovnica susreću autori i ilustratori, te koliko je to težak, odgovoran i zahtjevan umjetnički doprinos jednom odrastanju i sazrijevanju.

Slikovnica „Togo“ namijenjena je svim uzrastima, lako postaje slikopriča, a u par pokreta pretvara se u slikovnicu za djecu starijih uzrasta.

LITERATURA :

Knjige

1. Crnković M., Težak D.(2002): Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine, Znanje, Zagreb
2. Čečuk S., Gojić V., Paravina E., Peteh M., Posilović M. , Roller-Halačev M., Škoda M., Stenzel V. (1986.): Kutić slikovnica, Naša djeca d.d., Zagreb
3. Čičko, H. (2000): Kakva je knjiga slikovnica: zbornik, Knjižnice grada Zagreba, Zagreb
4. Škrbina, D. (2013.): Art terapija i kreativnost, Veble commerce, Zagreb

Članci

1. Čunović, K., Stropnik, A. (2015): Nacionalna kampanja "Čitaj mi" – primjer partnerstva i usklađenosti udruga, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 103-120. Vol. 58 No. 1-2
2. Glogar, M., Parac-Osterman, Đ., Grundler, D. & Rolich, T. (2011) The Rule-Based Approach in Studying the Influence of a Different Textile Surfaces on Colour Similarity. U: Katalinić, B. (ur.) Proceedings of the 22nd International DAAAM Symposium "Intelligent Manufacturing & Automation"

Internetski izvori

1. Kolaž. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/kolaz> (Pristupljeno 11.7.2024.)
2. Mataković, B.dr.vet.med. (ur.) (2022a.): FCI 2 PINČERI I ŠNAUCERI, MOLOSI, ŠVICARSKI PLANINSKI I GOVEDARSKI PSI. Zagreb: Hrvatski kinološki savez. <https://hks.hr/wp-content/uploads/2023/01/FCI-2-standardi-ispravak.pdf> (Pristupljeno 16.05.2024.)
3. Mataković, B.dr.vet.med. (ur.) (2022b.): FCI 9 PSI ZA PRATNJU I PATULJASTE PASMINE. Zagreb: Hrvatski kinološki savez. <https://hks.hr/wp-content/uploads/2023/01/FCI-9-standardi-ispravak.pdf> (Pristupljeno 16.04.2024.)

4. Orton Dyslexia Society Research Committee, <http://hud.hr/definicije-disleksije/> (Pristupljeno 15.04.2024).
5. Računala TTF, Boja i atributi boje http://racunala.ttf.unizg.hr/files/Boja_i_atributi_boje.pdf (Pistupljeno 15.04.2024).

Popis ilustracija

Primjer 1. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratorice M. Biondić, autora Z. Pongrašića (privatna fotografija)	5
Primjer 2. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratorice i autorice A. Salopek (privatna fotografija)	6
Primjer 3. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratora i autora M. Ilustrajoa (privatna fotografija)	6
Primjer 4. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratora T. Torjanca, autora G. Viteza (http://www.torjanac.com/Content/Antuntun/ 9.7.2024.)	7
Primjer 5. Primjer nagrađivane slikovnice ilustratora J. Fieldea, autorice R. Bright (privatna fotografija)	7
Primjer 6. Primjeri kvalitetne slikovnice (privatna fotografija)	8
Primjer 7. Togo (privatna fotografija)	16
Primjer 8. Api (privatna fotografija)	17
Primjer 9. Krug boja (https://www.adaptacija-stana.net/kombinacije-boja/)	23
Primjer 10. Ronald D. Davis, Eldon M. Braun: Dar disleksije, knjiga (preuzeto: https://mojaknjiga.hr/dar-disleksije/ 20.08.2024.)	27
Primjer 11. Ilustracija bez teksta tj. slikopriča	33
Primjer 12. Postavljanje teksta na ilustraciju	33
Primjer 13. Tekst pozicioniran na svoju poziciju na ilustraciji	34
Primjer 14. Uklanjanje testa s ilustracije	34
Primjer 15. Naslovna korica i zadnja vanjska korica	35
Primjer 16. Unutarnja naslovna korica	35
Primjer 17. Prva ilustracija	36
Primjer 18. Druga ilustracija	36
Primjer 19. Treća ilustracija	37
Primjer 20. Četvrta ilustracija	37
Primjer 21. Peta ilustracija	38
Primjer 22. Šesta ilustracija	38
Primjer 23. Sedma ilustracija	39
Primjer 24. Osmo ilustracija	39
Primjer 25. Deveta ilustracija	40
Primjer 26. Deseta ilustracija	40
Primjer 27. Jedanaesta ilustracija	41
Primjer 28. Dvanaesta Ilustracija	41
Primjer 29. Trinaesta ilustracija	42
Primjer 30. Četrnaesta ilustracija	42
Primjer 31. Kraj slikovnice	43
Primjer 32. Zadnja unutarnja korica	43

SAŽETAK

Slikovnica je prva likovno- književna vrsta s kojom se dijete predškolske dobi susreće. Djeci slikovnica služi kao sredstvo komunikacije i prenošenja informacija. Slikovnica mora biti edukativna i umjetnički na visokoj razini kako bi zadovoljila kvalitetu i estetske kriterije. Slikovnica „Togo“ osmišljena je kao slikovnica koja može biti i slikopriča ukoliko se nudi mlađim uzrastima. Svrha rada bila je osmisliti slikovnicu koja može biti korištena u radu s djecom od najranije do predškolske dobi. Dodatna kvaliteta ove slikovnice je što može služiti prilikom učenja i jačanja vještine čitanja djeci s poteškoćama kao što je disleksija.

Ključne riječi: slikovnica, slikovnica „Togo“, disleksija

SUMMARY

The picture book is a first art and literary form presented to a preschool child. Children use picture books as a mean of communication and learning. In order to meet high aesthetic criteria, quality picture book must be educational and artistic at its highest level. The book «Togo» is designed with dual purpose of picture book as well as a story telling pictures for younger ages. The aim of this work was to design a picture book that can be used for children from youngest age and up. Its uniqueness is that it can easilly be used as a reading teaching tool for children with learning difficulties such as dyslexia.

Keywords: Picture book, picture book „Togo“, dyslexia